

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ENGELLİLERİN ULAŞILABİLİRLİKLERİ ÜZERİNE
MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI: KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hülya ALP**

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ

Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ersin KAVİ

TEMMUZ 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENGELLİLERİN ULAŞILABİLİRLİKLERİ ÜZERİNE
MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI: KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hülya ALP

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ

Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

“Bu tez 30/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı <i>(Danışman)</i>	Prof.Dr. Ersin KAVİ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Red	
Jüri Üyesi	Prof.Dr. H.Yunus TAŞ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Red	
Jüri Üyesi	Dr. Öğretim Üyesi Şenol KURT	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Red	

BEYAN

Tez Başlığı: Engellilerin Ulaşılabilirlikleri Üzerine Memnuniyet Araştırması:
Kocaeli İli Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 81 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 31/07/2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %29'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

Kaynakça hariç,

Alıntılar dâhil,

5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI: Hülya ALP

Öğrenci Numarası:107205014

Ana Bilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Programı: Sosyal Politika

Türü: Proje

Yüksek Lisans Tezi

Doktora Tezi

Danışman
Prof.Dr. Ersin KAVİ

ÖNSÖZ

Eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve her zaman yanımda olan canım annem-babama ve kardeşime; bana gösterdikleri sabır, anlayış ve hoşgörü için teşekkür ederim. Özellikle yüksek lisans tez çalışmam sürecinde onunla ilgilenmem gereken zamanda “annem ders çalışıyor rahatsız etmeyelim” diyen kızım Ayşe Hüma’ ya ve eşim Fahrettin ALP’ e sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans tez çalışmamın planlanma aşamasından sonuçlanma aşamasına kadar geçen süre içerisinde bana yardımlarını esirgemeyen, danışmanım Sayın Prof. Dr. Ersin KAVI’ ye, tez jüri üyelerim Sayın Prof. Dr. H. Yunus TAŞ ve Sayın Dr. Öğretim Üyesi Şenol KURT’ a, önerileriyle bana destek olan Prof. Dr. Abdulkadir ŞENKAL ve asistanı Hakan YAĞCI’ ya çok teşekkür ederim.

İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanım Bayram BAYRAM’ a, Sağlık ve Sosyal İşler Daire Başkanı Mücahit ARSLAN’ a, Engelli Şube Müdürlüğü ekibinden Hüseyin YALÇIN, Mehmet YAVUZ ve Ayşenur KÜÇÜK’ e, Cemil Meriç Engelsiz Yaşam Merkezi Sorumlusu Serkan BAKIROĞLU’ na, gönül gözüyle gören sevgili Dilek KARACA’ ya, Analiz kısmında yardımcı olan Hediye GENÇAY’ a, Burak ERDOĞAN’ a ve Mehmet Fatih HASAR’ a çalışma süresince gösterdikleri hoşgörü ve destek için teşekkür ederim.

Hülya ALP

23/09/2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar	vii
RESİM LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii

BÖLÜM 1: GENEL OLARAK ENGELLİLİK KAVRAMI 1

1.1. Engellilik Kavramı.....	3
1.1.1. Oluşumlarına Göre Engellilik	5
1.1.1.1. Doğuştan Olan Engellilik.....	5
1.1.1.2. Sonradan Olan Engellilik	5
1.2. Engellilik Nedenleri.....	5
1.3. Engellilik Çeşitleri.....	6
1.3.1. Zihinsel Engellilik.....	7
1.3.2. Fiziksel Engellilik	7
1.3.3. Görme Engellilik.....	7
1.3.4. Ortopedik Engellilik.....	8
1.3.5. İşitme Engellilik.....	9
1.3.6. Konuşma Engellilik.....	9
1.3.7. Süreğen Engellilik.....	9
1.4. Türkiye’de Engellilik	9
1.4.1. Engellilik İle İlgili Yasal Mevzuat	10
1.4.2. Engelli Bireylerin Anayasal Hakları	11

BÖLÜM 2: ULAŞILABİLİRLİK KAVRAMI..... 14

2.1. Ulaşılabilirlik 14

2.2. Ulaşılabilir Çevre 15

2.2.1. Ulaşılabilirliğin Kapsamı 16

2.2.1.1. Fiziksel Çevre16

2.2.1.2. Bilgi ve Mesaja Ulaşabilmek20

2.2.2. Ulaşılabilirliğin Engelliler Açısından Önemi..... 20

2.2.2.1. Yaşam Kalitesi20

2.2.2.2. Sosyolojik Boyutları21

2.2.2.3. Psikolojik Boyutları21

2.2.3. Engelliler Açısından Fiziki Çevreye Ulaşılabilirliğin Araçları..... 22

2.2.3.1. Hissedilebilir Yüzey.....22

2.2.3.2. Kılavuz İz.....22

2.2.3.3. Uyarıcı Yüzey22

2.3. Engelli Bireyler İçin Çevre Düzenlemeleri 23

2.3.1. Bina girişleri..... 23

2.3.2. Kaldırımlar 26

2.3.3. Yaya Yolları..... 26

2.3.4. Merdivenler..... 27

2.3.5. Otoparklar 28

2.3.6. İstasyon 29

2.3.7. Hissedilebilir Yüzeyler 30

2.3.8. İşaretler 30

2.3.9. Asansörler 30

2.3.10. Tuvaletler 31

BÖLÜM 3: ENGELLİLERİN ULAŞILABİLİRLİKLERİ ÜZERİNE MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI: KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ 34

3.1. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Ulaşılabilirlik..... 34

3.2. Engellilerin Ulaşılabilirlikleri Üzerine Memnuniyet Araştırması..... 36

3.2.1. Araştırmanın Konusu 36

3.2.2. Amaç 36

3.2.3. Hipotezler..... 36

3.2.4. Önem.....	37
3.2.5. Evren ve Örneklem	37
3.2.6. Sınırlılıklar	37
3.2.7. Veri Toplama ve Ölçme	37
3.2.8. Araştırma Sonuçlarından Elde Edilen Veriler ve Bu Verilerin Değerlendirilmesi	38
3.2.9. Araştırma Sonuçlarının Çapraz Tablo Yöntemiyle Değerlendirilmesi	48

SONUÇ.....	54
-------------------	-----------

KAYNAKÇA	56
-----------------------	-----------

EKLER.....	61
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ.....	67
----------------------	-----------

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Grupları.....	38
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Bilgileri.....	39
Tablo 3. Katılımcıların Medeni Durumu.....	39
Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumu	39
Tablo 5. Katılımcıların Yerleşim Durumu	40
Tablo 6. Katılımcıların Gelir Durumu.....	40
Tablo 7. Katılımcıların Çalışma Durumu.....	40
Tablo 8. Katılımcıların Engellilik Durumu	41
Tablo 9. Katılımcıların Ailesindeki Bireylerin Engellilik Durumu	41
Tablo 10. Konutunuzda Sokağa Rahat Çıkabiliyor musunuz?.....	41
Tablo 11. Oturduğunuz Konuta Ulaşım Durumu	41
Tablo 12. Acil Durumlarda Binayı Terk Edebilecek Fiziksel Olanaklar Mevcut mu?	42
Tablo 13. İşyerine Girip Çıkarken Engelle Karşılaşıyor musunuz?.....	42
Tablo 14. İşyerindeki Çalışma Ortamının Uygunluğu	42
Tablo 15. İş Yerine Ulaşım Durumu	43
Tablo 16. Toplu Taşıma Araçlarının Engelli Kullanımına Uygunluğu.....	43
Tablo 17. Yaya Yolu, Köprü ve Üst Geçitlerin Görme Engelliler İçin Uygunluğunun Durumu	43
Tablo 18. Kamu Binalarının Engelli Kullanımına Uygunluğu	44
Tablo 19. Sosyal Tesisler, Parklar ve Dinlenme Alanlarının Engelli Kullanımına Uygunluğu.....	44
Tablo 20. Eğitim Kurumlarına Giriş Çıkışların Engelliler Açısında Uygunluğu.....	44
Tablo 21. Eğitim Kurumlarının Engelliler Açısından Uygunluğu	45
Tablo 22. Kamuya Açık Alanlarda Kullanmakta En Zorlanılan Yapı Nedir?	45
Tablo 23. Yaşanılan Çevrede Ulaşılabilirlikle İlgili Yapılan Çalışmaların Yeterliliği	45
Tablo 24. Yaşanılan Şehirde, Şehir Planlaması ve Mimari Yapı Herkesin Kullanımına Uygun mu?	46
Tablo 25. Yaşanılan Şehirde Belediyenin Engellilere Yönelik Faaliyetleri.....	46
Tablo 26. Kamu Binalarındaki Görevlilerin Tutum ve Davranışları	46
Tablo 27. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Engellilere Yönelik Politikaları .	47
Tablo 28. Yeşil Alanların Kullanım Uygunluğu	47
Tablo 29. Kocaeli Geneline Şehir Planlama ve Mimari Yapıların Engellilere Uygunluk Durumu	48
Tablo 30. Kentsel Mekânların Baston veya Yönlendirici Cihaz Kullanımına Uygunluğu.....	48
Tablo 31. Katılımcıların Yaşı İle Oturduğu Konuta Yardım Almadan Giriş-Çıkışı Arasındaki İlişki	49
Tablo 32. Engellilik – Cinsiyet İlişkisi.....	49

Tablo 33. Kocaeli İlçelerine Göre Şehir Planlamasının/Mimari Yapıların Engelli Kullanımına Uygunluğu.....	50
Tablo 34. İlçelere Göre Kentsel Mekânların Baston veya Yönlendirici Cihaz Kullanımına Uygunluğu.....	50
Tablo 35. Cinsiyete Göre Kamu Binalarındaki Görevlilerin Tutum ve Davranışlarından Memnuniyet.....	51
Tablo 36. Engellilik Durumu ve Çalışma Durumu İlişkisi	51
Tablo 37. Engelli Katılımcıların Sosyodemografik Durumlarının Ulaşılabilirlik Memnuniyeti Açısından Farklılık Testleri Sonuçları.....	52
Tablo 38. Engelli Katılımcıların Ulaşılabilirlik Memnuniyeti Puanlarının Korelasyon Analizi.....	53

RESİM LİSTESİ

- Resim 1.** Kandıra Kerpe Sahili Tuvaleti
- Resim 2.** Kandıra Kerpe Sahili Soyunma Kabini
- Resim 3.** Kandıra Kerpe Sahili Plaj Giriş Rampası
- Resim 4.** Kandıra Kerpe Sahili Plaj Yolu
- Resim 5.** Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Ana Hizmet Binası Giriş
- Resim 6.** Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2. Giriş
- Resim 7.** Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Ana Girişi
- Resim 8.** Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Ana Hizmet Binası Otopark
- Resim 9.** Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Ana Hizmet Binası Engelli Otopark Tabelası
- Resim 10.** Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Asansörü
- Resim 11.** 3D Yazıcı Ve Tasarım Merkezi Zemin Kat Tuvaleti

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
TS	: Türk Standartı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
ITU	: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı
İSU	: İzmit Su ve Kanalizasyon İdaresi
KBB	: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
CRPD	: Birleşmiş Milletler Engelliler Hakları Komitesi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü

ÖZET

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Engellilerin Ulaşılabilirlikleri Üzerine Memnuniyet Araştırması: Kocaeli İli Örneği	
Tezin Yazarı: Hülya ALP	Danışman: Prof. Dr. Ersin Kavi
Kabul Tarihi: 30.09.2019	Sayfa Sayısı: XII (ön kısım) + 63(tez) + 4(ekler)
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	
Bilim Dalı: Sosyal Politika	
<p>Bu araştırmanın amacı, Kocaeli ili içerisinde ikamet eden engelli bireylerin ulaşılabilirlik açısından memnuniyet durumlarının incelenmesidir. Engelli bireylerin ulaşılabilirliği yaşam kalitesi ve hayata katılımlarını sağlamak için önemli bir yordayıcı konumundadır. Bu araştırmanın modeli taramadır. Örneklem seçim yönteminde tabakalı örnekleme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubu Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin Cemil Meriç Engelsiz Yaşam Merkezinde kayıtlı engellilere yönelik hizmetlerinden yararlanan engelli bireyler, Altı Nokta Körler Derneği Kocaeli Şubesindeki görme engelli üyeleri toplam 153 kişidir. Örneklem büyüklüğü hesaplamasında ve istatistiki anlamlılık tespitinde %95 güven aralığı ve % .05 hata payı referans alınmıştır. Araştırma Haziran-2016 ile Haziran-2019 yılları arasında gerçekleştirilmiş, uygulama kısmı ise Mart-2019 ve Mayıs-2019 arasında yapılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak sosyodemografik form ve engelli ulaşılabilirlik memnuniyet ölçeği kullanılmıştır. Uygulamanın yüz yüze anket şekliyle yapıldığı bu araştırmada veriler IBM SPSS 23. paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın analizleri yapılmadan önce verilerin dağılımları kontrol edilmiş ve farklılık testlerinden normallik dağılımı varsayımına sahip olan bağımsız örneklemler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesi için ise korelasyon analizi uygulanmıştır.</p> <p>Bu analizlerin sonucunda cinsiyet grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından istatistiksel anlamlı farklılık bulunduğunu ve kadın katılımcıların, erkek katılımcılara oranla ulaşılabilirlik memnuniyetinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Medeni durum gruplarında yapılan analiz sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Yaş durumu grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda ise anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Bu farkı 26-35 yaş aralığında olan engelli bireylerin 12-25 yaş aralığında olan engelli bireylere göre daha yüksek ulaşılabilirlik memnuniyet seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen korelasyon analizinde ise ulaşılabilirlik memnuniyeti ile gelir düzeyi arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.</p>	
Anahtar kelimeler: engellilik, ulaşılabilirlik, memnuniyet araştırması, Kocaeli	

ABSTRACT

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Title of the Thesis: Satisfaction Survey on Accessibility of Persons with Disabilities: The case of Kocaeli province	
Author: Hülya ALP	Supervisor: Prof.Dr. Ersin Kavi
Date: 30.09.2019 Nu. of pages: XII(pre text) + 63(main body) + 4(appendixes)	
Department: Labour Economics and Industrial Relations Department	
Subfield: Social policy	
<p>The aim of this study is to investigate the satisfaction status of disabled people living in Kocaeli in terms of accessibility. Accessibility of people with disabilities is an important predictor of quality of life and participation in life. The model of this research is screening. Stratified sampling model was used in the sample selection method. The participant group of the study is 153 people with disabilities who benefit from services for disabled people registered in Cemil Meriç Barrier-Free Life Center of Kocaeli Metropolitan Municipality and visually impaired members of Kocaeli Branch of Six Dots Blind Association. 95% confidence interval and .05% error margin were taken as the reference in the calculation of sample size and statistical significance. The research was conducted between June-2016 and June-2019 and the implementation part was carried out between March-2019 and May-2019. Sociodemographic form and disability accessibility satisfaction scale were used as a measurement tool. In this study, which was applied by face to face questionnaire, the data were analyzed with CPA SPSS 23rd package program. Before the analysis of the study, the distribution of the data was checked and independent samples t-test and one-way analysis of variance were used. Correlation analysis was used to determine the relationship between the two variables</p> <p>As a result of these analyzes, it was found that there was a statistically significant difference between the sex groups in terms of accessibility satisfaction and it was found that female participants had higher accessibility satisfaction than male participants. According to the results of the analysis in the marital status groups, there is no statistically significant difference between the groups. As a result of one-way analysis of variance, it was found that there was a significant difference between age groups. It was found that disabled people in the 26-35 age range had higher accessibility satisfaction levels than disabled people in the 12-25 age group. In the correlation analysis, a positive significant relationship was found between accessibility satisfaction and income level.</p>	
Keywords: disability, accessibility, satisfaction survey, Kocaeli	

GİRİŞ

Zihinsel, duyuşal, ruşsal ve fiziksel yetilerin farklı seviyelerde kayıplara uğraması sonucunda oluşan kısıtlılık nedeni ile içinde bulunduğu toplumun tamamına ve diğer bireyler ile eşit koşullarda olunmamasına engellik denilmektedir. Tanımlamalarda engelliliğin doğuştan ve sonradan meydana gelebileceği; bunun kişide bedensel, duyuşal, ruşsal ve sosyal açıdan olmak üzere dört tür engel grubu oluşturacağı belirtmektedir. Engelli bireye hayatında, günlük ihtiyaçlarını karşılamasında; evde bakım, psikososyal destek, koruma, rehabilitasyon ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sunulması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Günümüz dünyasında yaşayan insan nüfusunun büyük bir kısmını duyuşal, zihinsel ve fiziksel kısıtlı bireyler oluşurmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü rakamlarına göre engellilik oranları görece gelişmiş ülkelerde %10, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler için ise bu oran %12 olarak kabul etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Engelliler İdaresi Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde gerçekteştirilen Türkiye Engellilik Anketi sonuçlarına (DİE, 2002) göre, nüfusun% 12,29'u (yaklaşık 8,5 milyon kişi) en az bir tür engelli insanla yaşamaktadır. Bu nüfus içinde 400.000 görme engelli, 320.000 zihinsel engelli, 250.000 işitme engelli, 850.000 ortopedik engelli, 260.000 konuşma engelli insanımız bulunmaktadır. Kapsam içindeki diğer insanlarımız da kronik hastalık sebebiyle engelli sınıflandırmasına girmektedir (Zengin, 2017:57).

Dünya nüfusunun artmasıyla engelli sayısı da artmaktadır. Savaşlar, doğal afetler, yetersiz sağlık hizmetleri, bulaşıcı hastalıklar, açlık, trafik kazaları nedeniyle çok sayıda insan engelli bir birey olarak hayatına devam etmek zorunda kalabilmektedir. Bu sayıları giderek artan engelli bireyler için, en büyük sorun ulaşılabilirliktir (İnan ve Ark, 2013). Her ne kadar kanun, tüzük ve yönetmelikler ortak kullanılan alanların herkesin erişimine uygun olarak düzenlenmesini gerektirmesine rağmen gerçekte durum farklıdır. Kamusal alan olarak adlandırılan bu yerlere çoğu zaman engelli kişiler tarafından ulaşmak veya erişebilmek mümkün değildir. Bu doğrultuda yerel yönetimler engelli ulaşılabilirliği ve engelli hizmetleri konusunda öncü olmak durumundadır (Burcu, 2015:319).

Engelli bireylerin ulaşılabilirliği konusunda Türkiye'de yapılan araştırmalara bir örnek olarak, Atıcı'nın (2007), "Fiziksel Engelliler ve Kentsel Mekânın Kullanımı" başlıklı araştırması kabul edilebilir. Engelli kişilerin kentsel mekânın kullanımını noktasında yaşadıkları zorlukları ve engellenme durumlarını belirlemek için gerçekteştirilen araştırmada, bu durumun yol açtığı sosyal problemlere de atıfda bulunmaktadır. Ankara ilinde yaşayan engelli kişiler ile gerçekteştirilen bu araştırma sonucunda; kentsel mekânın kullanımında ortopedik ve görme engelli bireylerin önemli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunlar, hem kentsel mekânın kullanımıyla ilgili fiziksel sorunları içermekte, hem de kent yaşamını ilgilendiren sosyal problemleri içine almaktadır (şahin, 2004:50). Engelli bireyler kent içi mekânlarda rahatlıkla hareket edemediği gibi kent içi ulaşım araçlarını da günlük hayatlarını sürdürebilecekleri biçimde kullanamadıkları, aynı zamanda kurumların ve kent içi birçok yapının engelli bireylere uygun yapılmaması nedenleriyle engelli olmanın getirdiği olumsuzlukları en üst düzeyde yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Uskun, Öztürk ve Kişioğlu, 2005:90-100).

Bu araştırmanın; birinci bölümde engellilik tanımı ve engellilik çeşitleri incelenmiş olup engelliliğin doğuştan olabildiği gibi sonradan da oluşabileceği üzerinde durularak kavramsal çerçeve incelenmiştir.

İkinci bölümde, ulaşılabilirlik tanımı ve ulaşılabilirlik çeşitlerinin neler olduğu ve engelliler açısından ulaşılabilirliğin önemi konuları ele alınmış ve kavramsal çerçeve incelenmiştir. Mevzuat açısından ulaşılabilirlik ile ilgili olması gerekenler ve fiziki düzenlemelere örnekler vererek yapılanlar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise engelleri nedeniyle ulaşılabilirlik sorunu yaşayan Kocaeli ilinde ikamet eden engellilere yönelik yapılan faaliyetlerin incelenerek çalışma grubu üzerinde yapılan yüz yüze anket yöntemi ile memnuniyet araştırması uygulanmıştır.

Bu araştırma sonucunda, Kocaeli örneğinde yaşayan engelli bireylerin ulaşılabilirlik noktasında nasıl bir durumda olduğu tanımlanmak istenmektedir. Bu araştırma var olan durumu tanımlamanın yanı sıra engelli bireylerin algısal çerçevesini de açıkça tasvir etmesi beklenmektedir. Bu araştırmanın sonuçları ile hem yapılacak yeni araştırmaların literatürlerine katkı sağlanacağı, hem de yerel yönetimler ve politika yapıcıların engellilerin ulaşılabilirliği açısından farkındalıklarını arttırabileceği gibi engelli bireylerin yaşam kalitelerine ulaşılabilirlik açısından katkı sunabilecektir.

BÖLÜM 1

GENEL OLARAK ENGELLİLİK KAVRAMI

1.1. Engellilik Kavramı

Tanımlamalarda engelliliğin doğuştan ve sonradan meydana gelebileceği; bunun kişide bedensel, duyuşsal, ruhsal ve sosyal açıdan olmak üzere dört tür engel grubu oluşturacağı belirtilmiştir (Oral ve Ark. 2012:58).

Engelli kişilere yönelik gerçekleştirilen bütüncül sağlık hizmetlerinde engelli kişi, tedavisi mümkün olmayan ancak rehabilitasyon sürecinin yararlılığı kabul edilen kişiler olarak kabul edilmektedir. Engellilik, kavramı yeti kayıplarını tanımlıyor gibi görülüyor olsa da ortaya çıkan sınırlılıkları/kısıtlılıkları ifade etmek içinde kullanılan bir kavramdır.

Engellilere gönderme yapan “engellilik” terminolojisi, tarih boyunca engellilik kavramının anlaşılmasındaki değişiklikler nedeni ile farklılaşmıştır. Bu bölümde, kullanılacak olan terminolojiyi netleştirmek için, bozulma ve sakatlığın kavramsal tanımları kısaca açıklanacaktır. Sıklıkla “sakatlık” terimiyle yer değiştirilebilse de, “bozulma”, işlevsel bir sınırlamaya yol açması muhtemel olan fiziksel veya biyolojik bir durumu ifade etmektedir. Bu nedenle, bu kelimenin engellilik çalışmaları alanından çıkarılması gerektiği savunulmaktadır (Baykan, 2000:13). Aksine, diğerleri ise, “bozulma” durumu için sosyal veya çevresel yönlerden farklı olan kişisel engellilik deneyimini tanımlaması nedeniyle bu kavramın engellilik literatüründe korunması gerektiği fikrini savunmaktadır. Bu sözcüğü kullanma tercihinin nedeni budur.

Öte yandan, “sakatlık” ise tanımında bir anlaşmaya varmanın daha zor olduğu bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir, çok çeşitli sosyal ve kişisel deneyimleri kapsamaması nedeniyle ortak bir kabule dâhil değildir (Şenyurt Akdağ ve Ark, 2010:36). Başka bir deyişle, temel olarak engellilik, engelliler ile toplum arasındaki sosyal ve çevresel etkileşimi ifade etmektedir. Bu durum sıklıkla kullanılan “engellilik sosyal olarak inşa edilir.” varsayımını içinde barındırmaktadır.

Bu açıklama doğrultusunda, toplumdaki engelleyici yapıların; insanların yaşamları üzerindeki rolünü vurgulamak gerekmektedir. Dünyanın her yerindeki engelli insanlar, bağımsız yaşama, ayrımcılık ve şiddetten uzak olma, topluma tam olarak dâhil olma, eşit eğitim, istihdam, sağlık ve erişim olanaklarına sahip olma hakları için omuz omuza mücadele etmektedirler (Bilge, Genç ve Nişli, 2005:181-190). Engelliliğe yönelik hak temelli yaklaşımlar perspektifinden sürdürülmüş olan bu mücadele günümüzde ve gelecekte de sürdürülmeye devam edecektir. Engellilere yönelik hak temelli bakış açısı son zamanlarda, akademisyenler ve uygulayıcılar arasında daha fazla önem kazanmıştır (Şahin, 2005:20).

Medeniyetin başlangıcından itibaren, engeli olan insanlar, toplum içindeki normatif standartlar ve engellenme durumu açısından, kişisel bir trajedi veya tıbbi bir vaka olarak görülmüştür. Bu bakış açıları halen yaygındır ve engelli insanların birçok modern topluma tam katılımını sağlamak için halen uzun bir yol vardır. Her ne kadar engelli insanlar ilk toplumlarda ve Orta Çağda işçi olarak topluma entegre olmuş olsalar da, bunlara karşı baskı

ve önyargı yaygınlıkla devam etmekteydi (Gürdal-Ünal, 2011:80-97). Bu bozulmalar veya sakatlık durumu bir iblis işareti veya ilahi bir ceza olarak görülebiliyordu ve engelli kişiler infaz edilebilmekteydi. Aynı zamanda engelliler toplumun geri kalanından destek alıcı olarak görülmekteydiler. Çünkü bozukluklar, bireylerin, yüksek fiziksel güç standartları gerektiren sanayileşmiş ekonomik sisteme katkıda bulunmalarını önleyen normallikten sapmalar olarak algılanmaya başlanmıştır. Bozulmaların normallikten sapma olarak algılanması, Nazi Hükümeti tarafından Almanya'da toplu katliamlar gibi aşırı ayrımcı uygulamalara yol açmıştır (Kabasakal, 2007).

Savaşların yol açtığı yaralanmalar ve insanların yaşam sürelerini uzatan ancak yaşlanmaya bağlı sakatlanmalarla sonuçlanan tıbbi gelişmeler nedeniyle, engelli insan sayısı artmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren nüfus özelliklerinde meydana gelen değişiklikler, devlet tarafından sağlanan toplum temelli hizmetlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle, Avrupa, Avustralya ve Amerika Birleşik Eyaletindeki engelli aktivistler geleneksel engellilik yaklaşımlarını reddetmeye ve buna bağlı politikaların yeniden tanımlanmasını talep etmeye başlamışlardır (İnal, 2007:6).

Engellilik durumu, toplum tarafından dışlanarak tecrit edilmeye hedef olabilmektedir. Bu nedenle engelli insanlar “dezavantajlı grup” kategorisinde değerlendirilmektedir. Engelli kişilerin düşük gelir düzeyine sahip olması var olan baskının sadece bir yönüdür. Eğitim, iş, hareketlilik, barınma vb. sosyal hayatın her alanında tecrit ve ayrımcılığa uğrayabilmesi ise yaygın ve beklendik bir durumdur. Bu argümanlar engellilik hakları aktivizmi üzerinde merkezi bir rol oynamıştır (Özcebe, 2008:27) ve sosyal model birçok ülkede engellilerin hakları için mücadele etmede temel olarak kullanılmıştır. 1970'lerde, California'dan Ed Roberts'in öncülüğünde çıkan Bağımsız Yaşam Hareketi, engellilik anlayışındaki değişimin en önemli sonuçlarından biridir. Bu hareket devletlerin ataerkilliğini değiştirmeyi ve engellilerin yaşamlarına yönelik tutumları kontrol etmeyi, ayrıştırmacı uygulamaları kaldırmayı ve engellilerin yaşama dâhil edilmesi için fırsat eşitliği ve seçim özgürlüğü sağlayan bir destek sistemi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu ilkelerin ardından, ilk Bağımsız Yaşam Merkezi, 1972 yılında California'nın Berkeley kentinde kurulmuş ve engelli kişilerin önderlik ettiği bağımsız yaşam merkezlerinin sayısı, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da olduğu gibi Avrupa ülkelerinde de giderek artmıştır.

Engellilik kaçınılması gereken bir durum olarak görülmektedir veya engelli insanlar normalliği arzulayan bireyler olarak görülmektedir (Aysel ve Shakouri, 2014:7-14). Örneğin, bu bakış açısına göre, ölü olmak engelli olmaktan daha iyidir ve toplumda tartışmalı olan engelli fetüslerin kürtajı gibi politikaların ve müdahalelerin arkasındaki sebep budur. Bu algısal engellilik modeli ana akım medya temsilleri, kültürü ve dil boyunca sürekli olarak güçlendirilmekte ve bir başka engellilik kaynağı haline gelmektedir.

1.1.1. Oluşumlarına Göre Engellilik

Tanımların ortak özelliklerine bakıldığında engellilik doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle oluşabilmekte aynı zamanda insanda bedensel, zihinsel, ruhsal bir etki bırakabilmektedir (Okur ve Erdugan, 2010-245).

Engellilik çeşitleri; farklı nedenlerden ötürü kısıtlılıklarını veya bozukluklarını çeşitli biçimlerde deneyimleyen veya farkında olan kişilerin içinde buldukları özel bir durumdur. Engellilik çeşitlerinin sınıflandırması, her kısıtlılığın spesifik durumunda yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Örnek olarak: Görme engelli; zihinsel engelli, ruhsal engelli, ortopedik engelli, işitme engelli, konuşma engelli. Dünyada engellilik durumunun sınıflandırılmasına dair farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ancak Türkiye'deki şuan var olan ve kabul gören sınıflandırma T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan altı ana baslık altında incelenmektedir. (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

- Ortopedik Açıdan Engelli
- Görme Açısından Engelli
- İşitme Açısından Engelli
- Konuşma Açısından Engelli
- Zihinsel Açıdan Engelli
- Ruhsal Açıdan Engelli

1.1.1.1. Doğuştan Olan Engellilik

Doğuştan var olan sakatlıkların başlıcaları; beyin felci veya zekâ geriliği, felç, körlük, sağırılık, kalça çıkığı, çarpık ayak, sırt-kol ve bacaklardaki şekil bozuklukları, uzuv fazlalığı veya noksanlığı, kalp ve diğer organ bozuklukları olarak sıralanabilir (Işık, 2013:17).

1.1.1.2. Sonradan Olan Engellilik

Sonradan olan sakatlık sebeplerinin büyük bir kısmının önlenabilir nitelikte olduğunu vurgular. Sakatlıkları başlangıçta engellemenin hem daha kolay ve hem de engellemenin maliyeti daha düşük olduğunun altını çizer. Çeşitli yaşlarda herkes bir kaza nedeniyle engelli olabilmektedir (A.S.P.B. 2001). Sonradan olan engellilikler kazalar, hastalıklar ve kişinin yaşlanması nedeniyle oluşan engellilik olmak üzere üç gruba ayrılabilir.

1.2. Engellilik Nedenleri

Engellilik durumunun oluşmasının nedenlerini doğum öncesi doğum sırası ve doğum sonrası olarak sınıflandırmak mümkündür. UNICEF yayınladığı raporda gerek doğum öncesi gerekse doğum sonrası oluşan problemlerin, gelişmemiş ülkelere göre daha fazla olduğunu belirtmiştir. Kadınlarda erken dönem hamilelik (18 ay altı) hem ölüm riskini, hem de bebeğin engelli doğma riskini arttırmaktadır (Şahin, 2004:48-59). Doğum öncesi annenin ilaç ve alkol kullanması, kalp rahatsızlıkları, şeker hastalığı veya aşırı kilo alımı bebeğin sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bunun yanında annenin geçirdiği hastalıklar, rubella, menenjit, toksoplazma ve bakteriyel enfeksiyonlar bebeğin gelişiminde yetersizliklere yol açmaktadır. Anne adayının yanlış ya da yetersiz beslenmesi, sigara kullanımı, kullandığı ilaçlar (hormon ilaçları, kemoterapi ilaçları) kalp hastalıkları ve dolaşım eksikliklerine sebep olmaktadır (Burcu, 2015:319).

Engelliğin bir diğer nedeni ise akraba evlilikleridir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki akraba evliliği yapan bireylerin çocuklarında yapısal bozukluk olma ihtimali çok yüksektir. Bu kalıtsal bozukluk, kuşaklar boyunca devam etmektedir (Oral ve Ark. 2012:58). Annenin ve babanın taşıdığı hastalıklar genetik yolla çocuğa geçmektedir. Bu risk birinci derecede akraba olanlarda daha da artmaktadır. Özellikle Türkiye’de akraba evliliği oranı oldukça yüksektir. Bu evliliklerin çoğu birinci derecede akrabalar arasından yapılmaktadır ve her 100 çocuktan 9’u engelli veya hasta olarak doğmaktadır (Burcu, 2015:320).

Kan uyuşmazlığı da engellilik oranını arttıran önemli bir etkidir. Anne baba ile bebeğin kan gruplarının uyuşmaması bebeğin beyin hücrelerinin tahrip olmasına neden olmaktadır. Bunun için alınabilecek ilk önlem ise, ebeveynlerin gebelik ilerlemeden kan gruplarının tespit edilmesidir (Oral ve Ark. 2012:58).

Bireyin engelli doğmasının bir diğer sebebi ise genetik bozukluklardır. Genetik biliminin son dönemlerde yaptığı çalışmalarla, genlerde var olan bozulmalar tespit edilmektedir ancak henüz bunlara uygulanabilecek bir tedavi geliştirilememiştir (Baykan, 2000). Zihinsel sorunların en temel sebebinin genetik bozukluk olduğu bilinmektedir. Down Sendromu bunun en sık görülen örneğidir.

Doğum sırasında yaşanan, bebeğin yeteri kadar oksijen alamaması, beyin hücrelerini zedeleyerek zihinsel hastalıklara yol açmaktadır. Gereğinden fazla uzayan doğumlar veya prematüre olarak doğan bebeklerde henüz gelişim sağlanamadığı için beyin hücrelerinin zedelenmesine yol açarak zihinsel yetersizlik durumları oluşturabilir (Cangür ve Ark, 2013:2).

Doğum öncesi ve doğum sırasında meydana gelen bu durumların dışında, bireyin engelli olmasına neden olan çeşitli etmenler vardı. Bireyin sosyal ve ekonomik olarak yetersiz bir çevrede büyümesi, ev kazaları, iş kazaları, meslek hastalıkları bunların başında gelmektedir. Özellikle iş ve ev kazaları sonucunda engelli olan bireylerin oranı oldukça yüksektir (Baykan, 2000). Trafik kazaları çok sayıda insanın ölmesine veya engelli kalmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra ekonomik koşullar yaşanan çevre, kültür, annenin ve babanın eğitim düzeyi çocuğun gelişimini etkileyen önemli etkenlerdir. Ekonomik olarak yetersiz bir çevrede büyüyen çocuklar sosyal ve bilişsel anlamda tam olarak gelişmemektedir (Cangür ve Ark. 2013:4).

1.3.Engellilik Çeşitleri

Toplumdaki diğer bireylerden, gerek fiziksel gerek zihinsel olarak farklılık gösteren bireyler engellilik kavramı kapsamında çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmalar farklı kaynaklarda çeşitlilik göstermektedir. Engellilik sınıflandırması, oluşumlarına ve engellilik kaynağına bağlı olarak ikiye ayrılmaktadır. Kaynaklardan bir kısmı fiziksel engeli esas alırken, bir kısmı zihinsel engelleri, davranış bozukluklarını ve öğrenme güçlüklerini bu kapsamda değerlendirmiştir. Ülkemizde 8,5 milyon engelli vardır. Engellilik toplumun çok geniş bir kesimini ilgilendiren bir olgudur (D.S.Ö. 2011).

1.3.1. Zihinsel Engellilik

Zihinsel engeli olan kişiler; farklı seviyelerde zekâ geriliğine sahip olması ile nitelendirilmektedir. (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002). Zihinsel engellilik durumunun ölçülmesinde ise referans alınan parametre biyolojik yaş ile zekâ yaşının karşılaştırılmasıdır. Zihinsel engele sahip kişiler akranlarına göre bilişsel yetilerindeki kapasitesi açısından yetersizlikler görülebilmektedir (Yavaş, 2002:34).

Davranış Bilimleri Sözlüğünün zihinsel engellilik tanımına göre “sosyal ve çevresel ya da organik nedenlere bağlı olan normalin altında entelektüel gelişim” olarak açıklanmaktadır (Yavaş, 2002:40).

Zekâ geriliği, bilişsel işlevlerde ve yaşamsal yetilerde görülen uyum bozukluklarının eşlik ettiği davranışlarda sıklıkla görüldüğü bir yetersizliktir. Bu kısıtlılık hali sıklıkla 18 yaş öncesi dönemde görülmeye başlanmaktadır (Eripek, 2005;16).

Zihinsel engelli bireyler yaşamsal işlevleri yerine getirme, sosyal yaşama katılma, öz bakım becerilerini gerçekleştirebilme hususunda sorunlar yaşamaktadır. Zihinsel engelli bireyler özellikle bilişsel anlamda normalin altında seyrederek, hatırlamakla ilgili ciddi problemleri vardır, kısa süreli hafızaları oldukça zayıftır. Eğitim yoluyla öğrendikleri bilgileri ise toplumsal yaşam içinde doğru alanda kullanmakta zorluk yaşarlar. Konuşma ve kendini ifade etme hususlarında da benzer sıkıntılar yaşarlar. Alacakları özel eğitimle beraber, bu bireylerin toplumsal yaşama daha rahat katılabilme, sosyal becerilerini geliştirme, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme ve dolayısıyla yaşamını devam ettirebilmesi sağlanmaktadır. Zihinsel engelliliğin pek çok sebebi olduğu bilinmektedir. Biyolojik olarak tanımlayabildiğimiz bu sebepler doğuştan gelmektedir (Bilgin, 2004). Zihinsel engelliliğin %80-%85 ‘ini oluşturan hafif derecede geri olan bireylerin çoğunda ise biyolojik olarak bir sorun bulunmamaktadır. Bunlar ise çevresel nedenlerle açıklanmaktadır. Hafif derecede zihinsel engelli bireylerin tanımlanması daha uzun bir süreçtir, erken dönemde fark edilememektedir.

Zekâ geriliği sürekli bir durumdur. Zekâ geriliği olan kişi akranlarından dörtte bir ya da daha yüksek bir oranda yetersizdir. Zekâ geriliği doğumdan önce, doğum sırasında veya doğumdan sonraki gelişim sürecinde rastlanılabilir bir durumdur. Kentsel mekânda zihinsel engellilerin gereksinimleri de diğer engel gruplarına göre farklılık göstermektedir. Zihinsel engelli bireyler çevresel bir karışıklıkla karşılaştıklarında bu duruma uyum sağlamaları oldukça güçtür. Bu nedenle zihinsel engelliler grubu için hizmette standardizasyon çok önemli olmakla birlikte bu kişileri dış çevrede yönlendirebilecek donanımların mümkün olduğunca açık ifadelerle hazırlanması gerekmektedir (Gümüş ve Deniz, 2001;52).

1.3.2. Fiziksel Engellilik

Fiziksel engelli bireyler kısıtlılığı doğuştan veya sonradan edinebilmektedir. Fiziksel engellilik kategorisinde; ortopedik engellilik, görme engelli, konuşma engelli ve işitme engelli gibi alt sınıflar yer almaktadır (Bilgin, 2004).

1.3.3. Görme Engellilik

Görme engelliliği duyuusal engelliler kategorisine ait bir engellilik türüdür. Görme engelli tanımları da farklılıklar göstermektedir. Kıta Avrupası ülkelerinin benimsemiş olduğu tanım

şu şekildedir “Yapılan tüm önlemlere rağmen, en iyi gören gözünde görme gücünün en çok 1/20’si bulunan ve görüş açısı 20°’yi geçemeyenlere kör denir”. (Tipi, 1998;19)

Türk Standartları Enstitüsü görme engelli tanımını “...görme fonksiyonlarının tamamını veya tamamına yakını kaybetmiş fiziki engelli kişidir” diye yapar (TSE, 1998).

Görme yetersizliği, göz ve görme ile ilgili organlarda, yapısal bozukluk ya da işleyiş bozukluğu olması sonucu, gözün işlevini yerine getirememesi yani görememesidir (Öztürk, 2006;47).

Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı ya da bozukluğu olan kişilerle göz protezi kullananlar, renk körlüğü ve gece körlüğü olanlar görme engelliler grubuna girmektedir (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

Yasal tanıma göre; gerekli düzeltmelerden sonra iyi gören gözdeki görme keskinliği 20/200 ya da az görme alanı 20 dereceden az olan kişiler kör olarak adlandırılırken, görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan kişiler az gören olarak nitelendirilmektedir (Tuncer, 2005;34).

Görme engelliler görme duyuları dışında kalan diğer duyularla çevrelerini algılamaya çalışmaktadır. Özellikle dokunma duyuları gelişen bu bireylerin, ince becerileri gelişmiştir. Burlingham; görme engelli bireylerde bu algılama kaybı sonucunda, güvensizlik ve içe dönüklüğün oluşabileceğini savunmaktadır. Gulliford ise, görme engelli olmanın kişinin sosyal gelişimini engellediğini ileri sürmektedir (Akt. Özmete, 2012).

1.3.4. Ortopedik Engellilik

Ortopedik engel; sinir sisteminin zedelenmesi, hastalıklar, kazalar ve genetik problemler nedeniyle kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi nedenleriyle oluşan hareket ile ilgili yetersizlikler olarak tanımlanmaktadır (Kobal, 2005;12).

Ayrıca el, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlarla, felçliler, serebral palsi, spastikler ve spina bifida olanların da bu gruba girdikleri bilinmektedir (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

Serebral palsi; beyin özürlü olarak adlandırılan hastalıktır. Buna ilave olarak, spastik çocuklar da bu grup kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hastalığın başlıca sebepleri; doğum travmaları ile anne ve baba arasındaki kan uyumsuzluğudur. Hastalığın uluslararası dilde ortak tanımı irsi ve ailevi olmayan, ölümle sonuçlanmayan ve hareket kusuru ön planda olan çocukları kapsamaktadır. Bu tür engeli bulunanların diğer engel gruplarından sayıca daha fazla olduğu dünya istatistiklerinde de kabul edilmektedir (Özcan, 1986). Bu yüzden anılan engel grubu, engelliler arasında önemli bir yere sahiptir.

Birleşmiş Milletler, fiziksel engelli kişilerin kentsel mekândaki gereksinimlerini şu şekilde açıklamaktadır: Birleşmiş Milletlere göre dolanma, tekerlekli sandalye kullanan kişiler için en önemli hareketlilik olarak kabul edilmektedir. Tekerlekli sandalye kullananların, manevra alanına gereksinimi olduğundan, bu gruptaki engellilerin diğer engel gruplarından ve yürüyebilen engellilerden farklı gereksinimleri mevcuttur. Yardım alan tekerlekli sandalye hareketi, geniş dönme alanına ihtiyaç duyarken bağımsız olarak tekerlekli sandalye kullanan kişinin daha geniş bir alana ihtiyacı bulunmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde kentsel mekânın bağımsız ve yardım alan tekerlekli sandalyenin hareketliliğine imkân verecek biçimde tasarlanmasının önemli bir zorunluluk olduğu açıktır (Gümüş, 2001;63).

1.3.5. İşitme Engellilik

İşitme engeli, bireyin çeşitli sebeplerle işitme işlevini yerine getirememesidir. Bu sebeplerin bir kısmı doğuştan bir kısmı sonradan bir hastalık veya kaza sonucu meydana gelmektedir. Özellikle kalıtsal nedenler arasında akraba evliliği dikkat çekmektedir. İnsan doğumdan itibaren çevresinde duyduğu seslerle bağlantı kurar ve bu seslere anlam verir (Durduran ve Bodur, 2009:69). İşitme engeli olan bireyler, çocukluk döneminde bu işlevi yerine getiremez. Dolayısıyla çevresiyle yeterli bağlantıyı kuramaz, konuşma ve dil öğrenme de güçlük yaşar. Bu bireyler de yaşamsal süreçleri devam ettirebilmek için özel bir eğitime ihtiyaç duyarlar. Toplumsal yaşama katılmaları biraz daha zor olur (Şahin ve Bekir, 2016:767).

1.3.6. Konuşma Engellilik

Konuşma bozukluğu, organik ya da görevsel nedenlerle konuşmanın anlaşılmasını güçleştirecek biçimde değişkenlik göstermesi durumudur. Eğer bir konuşma hoş olmayan sesle veya yaşına uygun olmayan, anlaşılmayan bir şekilde yapılırsa; dolayısıyla normalden çok farklılık gösterir ve dikkati konuşana çeker ise genellikle engelli konuşma olarak kabul edilir (Durduran ve Bodur, 2009:70). Konuşma, diğer insanların konuşmalarından dikkati çekecek kadar sapma gösterdiği, iletişimi karıştırdığı ve konuşanda uyumsuzluk yarattığı zaman engellidir şeklinde de tanımlanabilir. Bir diğer tanım, çocuğun konuşması dinleyenlerin dikkatini ne söylediğinden çok nasıl söylediğine çektiği zaman birey konuşma engellidir. Bu tanımlardan sonra konuşma bozukluğunu şu şekilde yapmak mümkündür; Konuşma bozukluğu, konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin bireyin sorun yaşaması anlamına gelmektedir (Şahin ve Bekir, 2016:770).

1.3.7. Süreğen Engellilik

Sağlık yetersizlikleri olarak da bilinen süreğen hastalıklar, bireylerin günlük aktivitelerini sürdürürken güçlükler yaşamaları bu nedenle sürekli tedavi ve bakıma ihtiyaç duymaları olarak tanımlanmaktadır. Kalp yetmezliği, astım, hemofili, lösemi, epilepsi ve şeker hastalığı bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu hastalıklar doğum öncesi doğum sırası veya doğum sonrasında ortaya çıkabilmektedir. Doğum sırasında yaşanan travmalar, bebeklerin ateşli hastalık geçirmeleri, darbe alma, bulaşıcı hastalıklar veya enfeksiyonlar, bireylerde kalıcı hasarlar bırakarak yaşamları boyunca kontrol altında tutulmalarına neden olmaktadır (Cangür ve Ark. 2013:5).

1.4. Türkiye’de Engellilik

Türkiye’de engelli kişilere yönelik hizmetleri yürüten başlıca kurum; 1981 yılında kurulup 1997 yılına kadar hizmetlerini yürüten Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu’dur. Kurum, Sakatlara Yönelik Hizmetler Raporunun 98. sayfasında ortak bir engellilik tanımı getirmeye çalışmıştır:

“Duyusal, bedensel, zihinsel ve sosyal özelliklerinde belirli bir oranda fonksiyon kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereklerine uymayacak düzeyde özürlenmiş kişi ve özürlenme durumu sakatlıktır.” (Güler, 2005; 3).

Milli Eğitim Bakanlığının tanımına göre ise: “Bireyin yetersizliği nedeniyle, yaşadığı sürece, yaş, cins, sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynayamama durumu.” engel olarak tanımlanmaktadır. (MEB, 2003. Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı-6)

5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 3. Maddesinde; “Engelli: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi” olarak tanımlanmıştır (Çelik, 2013).

1.4.1. Engellilik İle İlgili Yasal Mevzuat

Engelli bireylerin varlığı, tarihsel süreç içerisinde oldukça eskiye dayanmaktadır. Fiziksel bazı hareketleri veya duyuşal işlevleri tam anlamıyla yerine getiremeyen bu bireyler, tarihin her döneminde ve her toplumda yaşamsal süreç içerisinde bulunmuşlardır. Engellilere bakış açısı esasında kültürden kültüre değişiklik göstermiştir (Şenyurt Akdağ ve Ark. 2010). Bazı toplumlarda engelli bireyler sosyal çevreden dışlanırken, bazı toplumlarda sosyal çevre ve iş hayatında aktif rol oynamışlardır. Örneğin Eski Mezopotamya bölgesinde hafif engeli olan bireyler, idari işlerde veya tapınaklarda çalıştırılmışlar böylece toplumun bir parçası olmuşlardır (Şahan, 2018). Roma İmparatorluğunun ilk dönemlerinde ise engelli bireyler toplumdan izole edilmeye çalışılmıştır. Engelli bireyler belki de en büyük sorunları Ortaçağ’da yaşamışlar, kötü güçleri olduklarına inanılan bu bireyler toplumdan tamamen dışlanmışlardır (Bilge, Genç ve Nişli, 2005:181).

Dünya tarihinde engelli bireylerle ilgili ciddi çalışmalar özellikle II. Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkileri görüldükten sonra başlamıştır. Savaş sonra toplumlarda sayıları artan engelli bireylerin vatandaşlık hakları daha dikkatle incelenmeye başlanmıştır. Birleşmiş Milletler bu konuda öncü olmuş ve engelli bireylerin haklarını tanımlayan çalışmalar yapmıştır (Şahin, 2005:20).

Ülkemizde ise engellilikle ilgili ilk resmi çalışmalar Cumhuriyet Döneminde başlamıştır. Engelli bireylerin bağımlı olmadan yaşamaları için başlatılan çalışmalar, daha sonra diğer bireylerle eşit yaşayabilmeleri amacına dönüşmüştür (Orhan, 2015:73). Fakat bu çalışmalar, engelli bireylerin diğer bireylerle eşit olarak toplumsal yaşama dâhil olmaları için yeterli olmamıştır. 2005 yılında kabul edilen ‘Özürlüler Kanunu’ ile birlikte engelli bireylerin hakları genişletilmiştir (Bilge, Genç ve Nişli, 2005:190).

1950’ de özel eğitim, Milli Eğitim Müfredatına alındı. Bunun yanında bu bireyler haklarını daha rahat savunabilmek için aynı yıllarda Altı Nokta Körler Derneği’ni kurdu. 1961 Anayasasında ilk kez Özel Eğitim Yönetmeliği çıkarıldı. 1980 ve 1990 yıllarında engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik bazı çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar kurumsal hale getirilerek 1997 yılında Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Daha

sonraki yıllarda toplanan Özürlüler Şurası, engelli bireylerin haklarının kanun haline getirilmesinde önemli rol oynamıştır.

2000 yılından itibaren engellilere yönelik yapılan politikalar ise bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata daha rahat adapte olabilmeleri için mevcut koşulların iyileştirilmesi yönünde olmuştur. Daha önceki dönemlerde engellilik sadece fiziksel boyutuyla değerlendirilirken, toplumdaki gelişmişlik oranına paralel olarak bakış açısı da değişmiş ve engellilik kavramına daha hümanist yaklaşımlar oluşmuştur (Şahin, 2005:20).

1.4.2. Engelli Bireylerin Anayasal Hakları

Son zamanlara kadar, Türkiye'de engellilerin haklarına ilişkin yasal bakış açısı, tıbbi engellilik modelinin etkisi altındaydı. Ancak, 2014 yılında, 2005 yılında engelli haklarına ilişkin olarak kabul edilen yasada önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle engelli bireylerin topluma tam ve eşit katılım hakları, ayrımcılık, dışlanma hususları kanunla tanınmakta ve güvence altına alınmaktadır. Ayrıca, Türkiye 2007 yılında UNCRPD'yi kabul eden ve onaylayan ilk ülkelerden biridir.(5825 sayılı kanun). Bununla birlikte bu yasaların ve düzenlemelerin uygulanmasının kapsamı, engelliler ve hak temelli örgütlenmeler için endişe vericidir, çünkü ayrımcılık ve dışlanma, engellilerin hayatında halen yaygındır (Çakmak, 2006). 1970'lerden bu yana esasen Batı toplumlarında daha fazla güçlenen bir başka hak temelli engellilik hareketi olan Bağımsız Yaşam Hareketi, Batı toplumlarında daha çok güçlenmiştir (Gürdal-Ünal, 2011). Türkiye'de ise engellilerin bağımsız olarak yaşama hakkının uygulanmasına ilişkin çalışmalar daha yeni yapılmıştır. Engellilerin yaşam koşullarında bazı gelişmeler olmasına rağmen, bağımsız yaşama hakları ciddi şekilde ihlal edilen birçok engelli vardır. Aslında Türkiye UNCRPD'yi 2007'de kabul etmiş ve onaylamıştır. 19. maddede tarafların engelli bireylerin bağımsız yaşama ve topluma dâhil olmalarını sağlayacak düzenlemeleri yapmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Kabasakal, 2007:1236).

1982 anayasasının X. Bölümünde belirtilen 'Kanun önünde eşitlik ilkesi' engelli bireylerin anayasal haklarının temelini oluşturmaktadır. Bu ilke, toplumdaki bütün vatandaşların ayırım gözetmeden eşit haklara sahip olduklarını ifade etmektedir (Gül, 2008). Daha sonra bu başlıkta yapılan 07.05.2010 tarih ve 5982/1 sayılı değişiklik ile "Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz" denilmiş ve engelli bireylerin eşitlik hakları tekrar vurgulanmıştır (İnal, 2007:7).

Bu bireylerin çalışma koşullarıyla ilgili olarak Anayasanın X. Bölümündeki Sosyal Güvenlik Hakları başlığının, Sosyal Güvenlik Hakkı bölümünde fiziksel veya ruhsal yetersizliği olan bireyler için özel çalışma koşullarının hazırlanması gerektiği belirtilmiştir (Özcebe, 2008:27).

5378 sayılı Özürlüler Kanununda ise engelli bireylerin toplumsal yaşama daha etkin katılabilmeleri için gerekli önlemlerin alınması ile ilgiler hükümler içermektedir. Bu kanun, engelli bireyler, engellilerle ilgilenen bütün kuruluşlar ve engellilerin aileleri ile ilgili maddeleri kapsamaktadır. 52 maddelik bu kanunun amacı, engelliliğin önlenmesi için

alınabilecek tedbirler, engelli bireylerin sosyal hakları, yaşamlarını daha rahat sürdürebilmeleri için yapılması gereken hizmetlerin belirlenmesidir (Gül, 2006). Bu kanunda engellilik kavramı şu şekilde ifade edilmektedir; “Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal, ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi.” (Aysel ve Shakouri, 2014:9).

Kanunun 4. maddesinde; ‘Devlet, insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, özürllülerin ve özürllülüğün her türlü istismarına karşı sosyal politikalar geliştirir. Özürllüler aleyhine ayrımcılık yapılamaz, ayrımcılıkla mücadele özürllülere yönelik politikaların temel esasıdır’ denilmektedir. Bu madde ile engelli bireylerin eşitlik haklarına bir kez daha vurgu yapılmaktadır (Gül, 2006).

Aynı kanunun 5. ve 6.maddesinde ; “Özürllülüğe ilişkin tanı ve sınıflamaların uluslararası özürllülük sınıflandırmasının temel alınması (5.madde) ve özürllü kişilerin yaşamlarını öncelikle buldukları ortamda sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmesi, toplum içinde kendi kendilerini idare edebilecek ve üretken hale gelebilecek şekilde bakım ve rehabilitasyonlarının yapılması, bunlardan ihtiyacı olanların geçici veya sürekli bakım altına alınması veya bunlara evde bakım hizmeti sunulması esastır” denilmektedir (Küçükali,2014:59). 7.maddede ise engellilere verilecek bu hizmetlerin belirli resmi kurumlar tarafından verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Çağlar, 2009). 8.maddede ise engelli bireylere verilecek hizmetlerin, bireylerin gerek fiziksel gerekse ruhsal durumları dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği belirtilmektedir. 9.madde önemli bir husustan bahsetmektedir. Engelli bireylerin bu hizmetler sırasında toplumsal çevreden koparılmaması gerektiğine değinilerek, bireylerin toplumdan izole edilmeden yaşamlarını devam ettirebilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. 12. maddede bireylerin engel durumunun belirlenmesi ve engel duruma göre bu bireylerin istihdam edilecekleri alanlara yönelik bir eğitim politikası yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir (Çağlar, 2009).

13.madde de engelli bireylerin yetenekleri doğrultusunda bir eğitim alarak bu alanda bir meslek edinmelerinin öneminden bahsetmektedir. 14.madde engelli bireyler belirli meslek alanlarında istihdam edildikten sonra, çalışma alanlarında haklarının korunması ve burada karşılaşabilecekleri ayrımcılıklarının önüne geçilmesinin gerekliliğini ifade etmektedir (Çağlar, 2012:543).

15. ve 16.maddeler diğer bireylere verilen eğitim haklarının, engelli bireylere aynı şekilde verilmesi ve belirlenen eğitim programının uzman kişi ve kuruluşlar tarafından uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Kanunun 25.maddesinde engelli bireylere ve yaşlılara maddi manevi bir takım yardımlar yapılmasına karar verilmiştir. Bunun yanı sıra 33.madde de engelli bireylerin, diğer bireyler gibi spor faaliyetlerine katılmalarını sağlamak, onlar için gereken araç gereçleri temin etmek, böylece engelli bireylerin sosyal yaşama daha aktif katılmalarını sağlamaktan bahsetmektedir. Görüldüğü gibi 5378 sayılı kanun, engelli bireylerin toplumsal yaşamın bir parçası olduğu, diğer bireyler gibi hak ve özgürlüklerinin belirlenmesi ve

korunması gerektiğiyle ilgili fazlasıyla ayrıntılı bilgiler ihtiva etmektedir (Çavuş ve Tekin, 2015:147).

BÖLÜM 2

ULAŞILABİLİRLİK KAVRAMI

2.1. Ulaşılabilirlik

Engelli bireylerin sosyal hayata katılabilmeleri ve diğer bireylerle aynı ölçüde imkânlarla sahip olmaları açısından ulaşılabilirlik kavramı oldukça önemlidir. Engelli bireylerin anayasal hakları tüm dünyada kabul edilmiş olmakla beraber, bu hakların uygulamadaki yeri günümüzde dahi tam olarak hayata geçirilememiştir (Pehlivanoglu, 2012:4). Ulaşılabilirlik, şehirde yaşayan bütün bireylerin, şehrin sunduğu kamusal hizmetlerin tümüne ulaşabilmesi ve kamusal yaşama katılabilmesidir. Bu durum şehri paylaşan her bireyin en doğal hakkıdır. Erişilebilirlik kent bütününde kesintisiz olarak sağlanmalıdır (Berkün, 2016:65).

Özellikle Sanayi Devrimi ile başlayan teknolojik gelişmeler ve kentleşme, engelli bireylerin sosyal hayatın dışında kalmalarına neden olmuştur. Engelli bireylerin kendilerine uygun iş alanlarında istihdam edilmemesi, günlük hayatta diğer bireylerin yaşam alanlarının engelli bireylerin kullanımı için fiziki açıdan yetersiz olması gibi sebepler, engellilerin kendilerini sosyal hayatın dışında tutmalarına neden olmuştur (Akıncı ve Sönmez, 2015:99). Yapılan araştırmalar, Türkiye'deki engellilerin eğitim, istihdam, sosyal hayata katılım ve sağlık hizmetlerine erişim gibi hususlarda topluma katılımında zorluk çekmekte olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Engelli İnsanların Sorunları ve Beklenti Anketi (2010), engelli kişilerin erişilemeyen ortamlar, yardım ve destek eksikliği, fırsat ve sosyal hizmetlerin yetersizliği ve sosyal önyargılar nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmalarını ve toplumdaki dışlanmalarını vurgulamıştır. Buna neden olan faktörlerin düzenlenerek ortadan kaldırılması, toplumsal bütünleşmeyi sağlamakla beraber engelliliğin sosyal ve ekonomik alanda bir engelleme unsuru olarak görülmesinin de önüne geçilmiş olacaktır (Tiyek, Eryiğit ve Baş, 2016:230).

Bu konuda yapılacak olan sosyal politikalarda, bireylerin potansiyellerini ortaya çıkararak onlara uygun istihdam süreci başlatılmalı ve bu bütünleşme sağlanmalıdır. Erişilebilirlik eksikliği, engelli bireylerin topluma eşit olarak dâhil edilmesinde temel sorun haline gelmektedir. Toplumdaki tüm bu fiziksel engellerle, engelliler için daha az fırsat ve seçenek vardır. Aslında bu engeller hayatlarını daha fazla sınırlar. Aksine erişilebilir engellilerin, toplumun eşit bir üyesi olarak sosyal hayata tam olarak katılmalarını sağlar. Bu ise bozulmaların olumsuz etkilerine karşı önleyici bir rol oynayabilir (Aykal, Yılmaz ve Çelik, 2017:32). Ayrıca bu insanlar için, sakatlık bir trajedidir, çünkü engellilerin yaşamlarının, yetersizlikleri nedeniyle sınırlı olduğunu düşünmektedirler. Başka bir deyişle engelli bireyler kendilerindeki fiziksel, ruhsal ve davranışsal bozulmaların eksik sosyal hayatın, asıl sebebi olduğuna inanmaktadırlar.

Bireysel model, tekerlekli sandalye, işitme cihazı ve ilaç gibi bireyselleştirilmiş hizmetler yoluyla bireyi değiştirerek engelli kişilerin topluma dâhil olma sorununu çözmeye çalışıyor. Sosyal model ise, sorunun ortasındaki fiziksel düzenlemeleri ve tutumları engelli buluyor. Sosyal engellilik modeline göre, engellilerin dezavantajlı statüsü; bozulmalarla mimari,

ekonomik, politik, kültürel ve sosyal faktörler arasındaki etkileşimin sonucudur (Kaymaz, 2015:240). Başka bir deyişle, farklı iletişim biçimlerinin eksikliği gibi fiziksel veya fiziksel olmayan engeller eğitim veya iş olanakları eksikliği ve görünümdeki çeşitliliğin kabul edilmemesi fiziksel, duyuşal, psiko-sosyal veya zihinsel engelli olmaktan ziyade, topluma dâhil olmama nedenleridir (Gezer, 2014).

Sosyal engellilik modeli, engellilik deneyimini bireysel ve sosyal faktörler arasındaki bir etkileşim olarak tanımlar. Bununla birlikte, sosyal modelin yükselişinin ardından, biyoloji, ağrı ya da bozulmalardan bahsetmek, trajedi ya da tıbbi bir tanı olarak kişiselleştirilmiş bir bakış açısıyla değerlendirilme riskini doğurmuştur. Modelin engellilik hareketi üzerinde ilerici etkileri olmuştur (Berkün, 2016:68). Sosyal modele getirilen ana eleştiriler, engelli olmayan insanlar için yapısal ve sosyal olarak tasarlanan bir dünyada engelli bir bedene sahip olmak kişisel deneyimlerinin engelli alanından dışlandığı iddiası etrafında toplanmaktadır. Bu nedenle kurumlarda yaşayan engellilerin ihtiyaçları için sağladıkları destek üzerinde hiçbir kontrolü veya özgürlüğü yoktur ve topluma dâhil olma imkânları yoktur (Anıl ve Şahin, 2013:681).

Sonuç olarak, Türkiye'de engellilik hareketinin gelişmesinde sosyal, ekonomik ve politik faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Engellilik anlayışının sosyal ve hak temelli bir bakış açısıyla geliştirilmesine rağmen, bu mücadeleyi zeminden tepeye yayma ihtiyacı devam ediyor. Bu, engellilerin CRPD'de belirtildiği gibi tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerinden tam olarak yararlanabilmelerinin tek yoludur (Öztürk, 2012:512).

2.2. Ulaşılabilir Çevre

Herkes için ulaşılabilir çevrenin sağlanması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmış, standartlar hazırlanmış ve bu düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde en büyük görev ve sorumluluk yerel yönetimlere verilmiştir. Şehirlerimizde yalnızca engelliler için değil engelli olmayanlar içinde mekânsal engeller bulunmaktadır (Öztürk, 2012:512). Kentsel mekânlarımızda engellilerin rahat dolaşımını sağlayacak biçimde, yaşanabilirlik düzeyinin yükseltilmesi, bu mekânların erişilebilir ve kullanışlı olarak düzenlenmesi ile doğrudan ilgilidir (Küçükcan, 2012). Bu nedenle toplumsal ve fiziksel çevrenin düzenlenmesi, planlama ve tasarım aşamasından itibaren, bütün insanların kullanım ve erişebilirlik gereksinimlerini karşılayacak biçimde, erişilebilir ve kullanışlı olarak düzenlenmelidir.”(T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2010).

Günümüzde huzurlu ve mutlu yaşanabilen modern şehirselle çevrenin ulaşılabilir mekân, imkân, toplum tablosu ve hayat akışlarından oluştuğu anlayışı kabul görmektedir. Çağdaş şehir erişilebilir, ulaşılabilir çevrelerden ibarettir.

Şükrü Sürmen Çağdaş'ın “Şehir, Erişilebilir Çevre, Mutlu İnsan” adlı makalesinde erişilebilirlik, ilk çerçevede mimari bir kavramdır ve bir varlığın, en çok da insanın fiziksel çevreye, şehirselle çevreye, inşa edilmiş çevreye, mekâna, binaya, yapıya engellenmeden girerek kullanabilmesi ile ilgilidir. Bir inşa edilmiş çevrenin, mekânın, binanın erişilebilirliğe sahip olması onun insanları engellememesi, hayatın akışını olumsuz şekilde kesmemesi, özgürlüklerin bir bölümünü ortadan kaldırmaması demektir (Küçükcan, 2012).

Erişilebilir, ulaşılabilir oluştaki en önemli bir ölçü de bir mekânın, binanın ya da yerin sakatlar ve yaşlılar tarafından da kullanılabilir şekilde düzenlenmiş bulunma derecesidir. Tekerlekli sandalyenin geçemediği dar kapıları ve yaşlıların kullanamadığı dik merdivenleri bulunan bir bina gerçekte “ulaşılabilir” değildir (Yılmaz ve Ark. 2012:6).

Erişilebilirlik ve kullanılabilirlik, antropometrik ve ergonomik kurallara dayanmaktadır. Engelliler, geçici olarak engeli bulunanlar, yaşlılar, hamileler, bebek arabası kullananlar, çok şişmanlar, çok uzun ve çok kısa boylu kişiler, yük ve eşya taşıyanlar gibi hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin de ihtiyaçları dikkate alınarak tasarım ve düzenleme yapılmalıdır (Öztürk, 2012:518).

Ulaşılabilirliğin sağlanmasında beş temel bileşenden söz edilebilmektedir:

- *Genişlik*: engelsiz ve yeterli genişlik
- *Alan*: engelsiz ve yeterli hareket alanı
- *Yükseklik*: engelsiz ve yeterli yükseklik
- *Yüzey*: engelsiz ve uygun döşeme yüzeyi
- *Bildirişim*: gerekli yönlendirme ve uyarı işaretleri

2.2.1. Ulaşılabilirliğin Kapsamı

Tüm insanlar için kent mekânlarına ulaşılabilirlik, bu anlamda kent mekânının engelsiz mekân olarak düzenlenmesini içerir (Ören, 2015).

Toplum hayatına tam katılımda mekâna ulaşmak ve mekânı kullanabilmek büyük önem taşımaktadır. Herkes mekândan bağımsız ve eşit olarak faydalanma hakkına sahiptir (Yıldırım, 2016:184). Ulaşılabilirlik; “yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere ulaşabilmek ve bunlardan yararlanabilmek” anlamına gelmektedir. Bu kapsamda, ulaşılabilirlik, iki temel erişimi içermektedir:

- Fiziksel çevreye (mekâna ve burada sunulan hizmetlere) ulaşabilmek
- Bilgi ve mesaja ulaşabilmek

2.2.1.1. Fiziksel Çevre

Halka açık olan lokantalar, oteller, tiyatrolar, doktor muayenehaneleri, eczaneler, perakende satış mağazaları, müzeler, kütüphaneler, parklar, spor salonları, stadyumlar, okullar, kurslar, eğitim ve öğretim kurumları, günlük bakım ve tedavi birimleri gibi yerlerle bütün devlet daireleri engelli insanların girişlerine uygun olarak düzenlenmelidir (Aygün, Korkut ve Kiper, 2010:27).

Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin devam ettiği Avrupa Birliği'nde ise; fiziksel engellilerin haberleşme dâhil olmak üzere teknolojik imkânlar ölçüsünde sosyal hayatlarını nispeten kolaylaştırabilmek amacı ile tekerlekli sandalyeli kişilere özgü merdiven ve koridor inşası ya da kaldırım yüksekliği ile telefon kulübeleri ve diğer kioskların daha alçak seviyede yapılmasının hedeflendiği “Herkes Erişim İmkânı-Accessibility for All” projesi ile telekomünikasyon cihaz ve sistemlerinden fiziksel engelli kişilerin de yararlanabilmelerinin hedeflendiği “Herkes İçin Dizayn- Design for All” olmak üzere iki temel slogan kapsamında çeşitli projeler yürütülmektedir (Mamatoğlu ve Kaya, 2018:59). Ayrıca işyerindeki merdiven ve ışıklandırmanın dizaynı, telefon kabinlerinin ve lavaboların daha alçak seviyede olması

gibi hususlara ilaveten görme ya da işitme engellilerin telekomünikasyon alanındaki ihtiyaçlarına çözüm sağlamak üzere söz konusu tüm sistem ve cihazlardaki standartların belirlenmesine de çalışılmaktadır (Alkan ve Özenç, 2003;56).

2.2.1.1.1. Kandıra Kerpe Sahili Erişilebilirlik Örneği

Kocaeli Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak faaliyet gösteren Kandıra Kerpe Sahili aşağıda erişilebilirlik açısından ele alınmıştır.

Engelli WC

- WC'lerin önündeki turnike ile duvar arasındaki mesafe 52 cm olduğu tespit edilmiştir.
- Tekerlekli sandalye kullanan vatandaşlar turnike alanından geçemeyeceği için tekerlekli sandalyeye uygun turnike koyulması gerekmektedir.
- WC kapısından 30 cm önce kapı genişliği kadar 60 cm derinliğinde hissedilebilir uyarıcı yüzey koyulmalıdır.

Resim 1. Kandıra Kerpe Sahili Tuvaleti

Soyunma Kabini

- Soyunma kabininin ölçüleri 80*100 cm olduğu tespit edilmiş bu sebeple engelliye uygun bir manevra alanı olmadığı görülmektedir.
- Manevra alanı en az 150*150 ölçülerinde olması gerekmektedir.
- Soyunma kabinine giden alanda kot farkı olduğu tespit edilmiş kot farkının rampayla yumuşatılması uygun görülmüştür.

- Kabinin önünden 30 cm önce kabin kapısı genişliğinde 60 cm derinliğinde hissedilebilir uyarıcı yüzey koyulmalıdır.

Resim 2. Kandıra Kerpe Sahili Soyunma Kabini

Sahil

- Sahilde uygun bir alana alttaki resimdeki gibi tekerlekli sandalye kullanan vatandaşların denize girebileceği ve güneşlenebileceği alanlar oluşturulmalıdır.
- Sahile giden alanda rampaya ferforje duba monte edilmiştir. Bu alandan duba kaldırılması gerekmektedir.

Resim 3. Kandıra Kerpe Sahili Plaj Giriş Rampası

- Tabela yükseklikleri görme engelli vatandaşları engelleyecek şekilde 137 cm olarak ölçülmüş uygun bulunmamıştır.
- Yükseklikler en az 160 cm olmalıdır.
- Tabelalarda Braille alfabe kullanılmalıdır.
- Bu alana engelli şarj istasyonu yapılması gerekmektedir.

Resim 4. Kandıra Kerpe Sahili Plaj Yolu

2.2.1.2. Bilgi ve Mesaja Ulaşabilmek

Bilgi ve iletişim herkes için olduğu gibi engelliler için de vazgeçilmez unsurlardır. Bu nedenle gerek yazılı, görsel ve işitsel alanda, gerek elektronik ve dijital kaynaklardan bilgi alırken, bunları bir engel haline getirmemek yapılacak doğru düzenlemelere bağlıdır (Berkün, 2016:66). BM Engelli Hakları Sözleşmesinin öngördüğü makul uyumlaştırma yoluyla birçok bilgi erişim kaynağının ciddi maliyetler gerektirmeden erişilebilir kılınması mümkündür. Burada önemli olan, verilen bilgiyi engelli engelsiz herkese ulaştırabilme yönündeki prensip ve niyetin ortaya konmasıdır (Pehlivanoglu, 2012:4).

Görme engellilerin bilişim teknolojilerinden yararlanabilmeleri için ITU ve UNESCO işbirliği ile Etiyopya’ da başlatılan projede, bilgisayarı rahat kullanabilmeleri için Braille alfabeli klavye, tarayıcı ve yazıcıya sahip özel bilgisayar geliştirilmiştir

Renk körlerinin internete erişimini kolaylaştırmak için, bu kişilerin özellikle ayırt etmede zorluk çektikleri renklerde örneğin, gri ve kırmızı ya da sarı ve mavi ton yerine daha rahat görebilecekleri renklerde site tasarımı yapılmaktadır. Az görenler için ise, ekrandaki yazıları büyütebilmek için ilave yazılım kullanılmaktadır (Aykal, Yılmaz ve Çelik, 2017:32). Ekran büyüteç programının yüklü olduğu bilgisayarın ekranındaki yazılar yeterince büyütüldüğünden, az gören ya da eli titrediği için fareyi küçük harfli satırlarda rahat kullanamayanlara kolaylık sağlanmaktadır (Berkün, 2016:64).

Kızılötesi taşınabilir Braille cihazları sayesinde marketteki ya da cadde kenarındaki otomatlardan kablosuz ortamda alınan bilgiler, Braille alfabesine veya sese çevrilerek okunabilmekte ve dinlenebilmektedir (Özenç, 2008).

Üniversite ve okullardaki dersler kaydedilerek internetten dinlenebilmekte, büyütülmüş ekranda veya Braille alfabesiyle okunabilmektedir. Okuma yazma bilmeyen veya işitme engelliler için ise, her internet sayfasının altında bu sayfayı anlatan işaret dili ile hazırlanmış bir bölüm bulunmaktadır (Alkan ve Özenç, 2003; 46).

2.2.2. Ulaşılabilirliğin Engelliler Açısından Önemi

2.2.2.1. Yaşam Kalitesi

Engellilerin yaşadıkları yerleşim bölgeleri, aile yapıları, toplumsal çevreleri hizmet kuruluşlarının düzeyi yaşam kaliteleri açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Yerleşim bölgesinin tipine özgü koşullar, ekonomik sosyal ve kültürel özellikler, engelliliğin oluşturduğu zorlukları aşmada farklı bakışlar, değerler, tutum ve davranışlar doğurmaktadır (Kaymaz, 2015:243).

Yerleşim bölgesinin sosyo-ekonomik koşulları, sosyo-kültürel ilişkileri ve sosyo-politik yaklaşımları yapısal farklılıklar taşımaktadır. Kentte ve kırdan engelli olmak yaşam koşulları yönünden eşit olmayan düzeyleri ortaya çıkarmaktadır. Kırsal kesimde engelli olmak, görece daha büyük yoksunluklar doğurmaktadır. Kentsel ortamlarda engelli olarak yaşamak fırsat eşitsizliğini derinleştirmekte; kentsel yaşam olanaklarından yararlanma ve kendini gerçekleştirme düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir (Gezer, 2014).

Eğitim yoluyla yaşama hazırlanmak, erken özel eğitim görerek akranlarından dışlanmamak, sağlıklı yaşamak, toplumsal ilişkilere katılmak, eğitim yoluyla bir meslek kazanmak, istihdam olanağı bulmak, gelir dağılımından dengeli pay almak, sürdürülebilir ve kendini besleyen bir yaşamı gerçekleştirmek sorun alanları olarak gözlenmektedir (Anıl ve Şahin, 2013:683).

Engelliliğin yol açtığı işlev kayıpları, kalitesiz bir yaşam sürecine neden olmaktadır. Değer yargıları ve kalıp yargılar, önyargılar şekline dönüşürken engellilerin konumu dışlanma ve yoksulluk ile daha da marjinal hale gelmektedir. Engelli bireyin dünyası, kişiliği, benliği, tutum ve davranışları bunlarla baş etme çabası içinde biçimlenmektedir. Yaşam beklentileri, özlemleri hep göz ardı edilen gerçekler olarak kalmaktadır (Öztürk, 2012).

2.2.2.2. Sosyolojik Boyutları

Engelli insanların da diğer insanlar gibi bazı sosyal ihtiyaçları vardır (Öztürk, 2012). Ancak engelli bireyler durumlarından dolayı, birçok sosyal sorunla karşılaştıkları, toplum tarafından yanlış anlaşıldıkları ve çevreden gelen sosyal baskılardan dolayı da yalnızlığa itildikleri görülmektedir. Sosyal çevreden gerekli ilgiyi ve yardımı bulamayan engelli bireyler, daha birçok kısıtlamalarla ve olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır (Küçükcan, 2012).

İnsan gereksinimlerine dönük tasarımların insanların yaş, bedensel durum gibi özelliklerinden kaynaklanan, genel ve özel duyarlılık gerektiren gereksinimlerinin tümünü kapsamalıdır. Bu açıdan engellilerin gereksinimleri, engelli olmayanlarla “öz” de benzer olmakla birlikte “biçim” açısından bazı “özel” önlemler gerektirmektedir (Yılmaz ve Ark. 2012). Engellileri başkaların yardımına gerek duymadan, kent yaşamı aktiviteleri ile bütünleştirmeye yönelik tasarım arayışlarına ve uygulamalarına gereksinim bulunmaktadır. Yapılı çevrede ne yazık ki insan eliyle şekillenen doğa, kentleşme sürecinde sadece engelliye değil tüm kentlilere bir dizi sorunlar sunar hale getirilmektedir (Ören, 2015).

Engelli, konutundan başlayarak tüm mekânlarda ve bunlara ulaşım sürecinde sayısız sorunlarla karşılaşmaktadır. Kentlerde yaya dolaşımını kısıtlayan, taşıtlara öncelik tanıyan, taşıt trafiğini hızlandırmayı amaçlayan uygulamalar öncelik almakta, ışıklı yaya geçitleri kaldırılarak üst geçitler yapılmaktadır (Öztürk, 2012). Toplu taşımacılıkta engellilere yönelik düzenlemelerde bütüncül yaklaşımlar yerine, bazı özel ve yetersiz çözümler getirilmektedir. Bozuk yüzeyli yollar, güvenlik tedbirleri alınmayan alt yapı çalışmaları, çok yüksek kaldırımlar, engellilerin kullanımına uygun olmayan telefon ve telefon kabinleri, gerekli düzenlemeler sesli ve görsel uyarıcılar olmadığı için engellilere hizmet edemeyen ulaşım sistemleri ve araçları, kent ulaşımı ve yaşamında yoğun olarak karşılaşılan sorunlardandır (Öztürk ve İsmail, 2015:513).

Yapı ölçeğine geldiğinde, bina giriş merdiveni ilk engeli oluşturmaktadır. Bina içinde ise iyi aydınlatılmamış gürültülü mekânlar, dar koridor ve kapılar, kullanılmayan tuvaletler, yarım kat bağlantılı asansörler vb. engellilerin hareketini büyük ölçüde kısıtlamaktadır (Öztürk, 2012). Sosyal, kültürel ve ticari yapılar engellilerin de kullanabileceği şekilde planlanmamış ve uygulanmamıştır. Sağlık yapıları dahi engellilerin erişimine uygun yapılmamakta, giriş rampası ve engelli tuvaleti dışında yapının bütününde engellilerin gereksinimleri dikkate alınmamaktadır.

2.2.2.3. Psikolojik Boyutları

Aytaç'ın (2002), “Özürlülerin Rehabilitasyonunun Artan Önemi” isimli yayınında “Uzuvlarını, sonradan oluşan nedenlerle yitiren insanların içinde buldukları psikolojik durum ise onların kendilerine bakış açılarını ve toplumla ilişkilerini önemli ölçüde etkilemekte” olduğunu altı çizilmektedir (Aytaç, 2002). Bu kişilerin fizyolojik durumları

nedeniyle kendilerine ilişkin duyguları ve engellerini kabul durumları, onların günlük yaşama katılımını da etkilemektedir. Bu kişilerin engelleri nedeniyle ortaya çıkan duygu durumlarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

Aşağılık duygusu: Engellerinden dolayı utanç, acıma duygusu içinde olurlar. Bazen de acındırma davranışı sergileme eğilimi, bedensel engellilerin çoğunda bu duruma rastlanmaktadır.

Engellilik ikilemi: Engelli birey aslında kendisini sanki hiç engeli yokmuş gibi kabul edilmesini istemesine rağmen, kendisinden normal bir insan gibi davranış beklendiğinde duygusal bir çatışma yaşar. Bu durumda sosyal rehabilitasyona ihtiyaç duyulmaktadır (Yıldırım ve Ark, 2013:204).

Normal davranışları yüceltme: Engelli birey, engelli olmayan bireylerin davranışlarını en ideal olarak kabul ettikleri için, kendilerine bir hedef belirlerken sağlıklı bir insana uygun hedefler belirlerler (Çevik ve Kabasakal, 2013:80). Sonuçta bu ulaşamadıkları ideal hedefleri nedeniyle, aşağılık ve suçluluk duygularına kapılmaktadırlar.

Kendini suçlama: Bedensel engelli bireyin normal standartlara uymayan davranışları ve fonksiyonları yerine getirirken karşılaştığı güçlükler nedeniyle yetersizlik duygusuna kapılmak engellinin kişiliği için yıkıcı olmakta, suçluluk duygusu oluşarak diğer insanlardan kaçmak ve saklanmak isterler (Civan ve Ark, 2012:85).

Stereotipi davranışlar: Yapılan araştırmalara göre çoğu engelli bireyde hemen hemen aynı ve istenmeden yapılan tekrarlı davranış özellikleri gözlenmektedir (Coşkun ve Akkaş, 2009:10). Engelli kişinin topluma uyum sağlamak için engelini saklamaya çalışması ve unutmak için çaba göstermesi, daha çok hatırlamasına sebep olmaktadır. Bu da fiziksel engelinden endişe duymasına ve kendi hayatını yöneten olumsuz bir davranış haline gelmesine neden olabilmektedir. (Aytaç, 2000;15)

2.2.3. Engelliler Açısından Fiziki Çevreye Ulaşılabilirliğin Araçları

2.2.3.1. Hissedilebilir Yüzey

Görme engelli bireyin dokunma duyusuna hitap ederek; yönlendirilmesini ve amaçlarına ilişkin yön değiştirmesini sağlamak, engellemeler konusunda uyarmak için zeminde tasarlanmış kabartma dokulu yüzeylerdir.

2.2.3.2. Kılavuz İz

Yüzeyinde çubuk (düz sırt) şeklinde kılavuzlara kabartma dokusu, hareket yönüne paralel olarak düzenlenmiş izlerdir. Bu öğenin kullanım amacı, görme engellilerin gidecekleri yere güvenli bir şekilde erişimini sağlamaktır.

2.2.3.3. Uyarıcı Yüzey

Kesik kubbe şeklinde uyarıcı kabartma dokusu ile düzenlenen yüzeylerdir. Bu öğenin kullanım amacı; görme engellileri seviye farklılıkları, yaya geçitleri, kent mobilyaları vb. gibi kentsel engeller ve yön değişimleri ile ilgili uyarmak ve bilgilendirmektir.

2.3. Engelli Bireyler İçin Çevre Düzenlemeleri

Engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak için yapılması gereken öncelikli olarak fiziki çevrenin engelli bireylere yönelik düzenlenmesidir. Bu yapıların engellilerin kullanımına uygun olmadığı bilinen bir gerçektir. Mimari yapılarda “TS 9111 özürllüer ve hareket kısıtlılığı bulunan bireyler için binalarda ulaşılabilirlik dereceleri” belirlenmiştir. Engelli kullanımına uygun olmayan binalar onların yaşamını oldukça kısıtlamaktadır. Bütün binalarda, kaldırımlarda, kamu kuruluşlarında, spor tesislerinde, toplu taşıma araçlarında engelli bireylerin ulaşımını sağlayacak bir giriş bulunmalıdır. Engelli bireyler ile ilgili fiziki düzenlemeler Türk Standartları Enstitüsü tarafından belirlenmiştir.

2.3.1. Bina girişleri

Binaların girişleri ile ilgili olarak ‘TS 12576’belirtilen başlıklar şunlardır (Berkün, 2016:67);

- Ticarî ve idarî bütün kamu binalarının girişleri yaya kaldırımından itibaren engelsiz olmalıdır.
- Bu binaların geniş giriş sahanlığı bulunması zorunludur.
- Bu binaların sert ve kaymayan malzemeden yapılarak kaza ve sakatlıkların önüne geçilmelidir.
- Birden fazla girişi olan bu binaların en az bir ana giriş engelliler için uygun olmalıdır
- Bina girişleri merdivenli olması durumunda engelli bireylerin kullanımına uygun eğimde rampa olması gerekmektedir.
- İlgili rampaların başlarında ve sonlarında engelli bireylerin anlayabileceği dokuda farklılıklar olmalıdır.
- Yine TS 9111’de belirtildiği gibi bina girişleri ile ilgili;
- Farklı seviyelerdeki yerler birbirine rampalarla bağlanmalıdır. Rampa yüzeyleri sert, tabii, kaymaz ve düzgün olmalıdır
- Rampaların başında ve sonunda sahanlıklar bulunmalıdır. Sahanlıklar aşağıdaki özelliklerde olmalıdır. Genelde sahanlığın en az genişliği, rampanın en geniş yeri kadar olmalıdır.
- Sahanlıkta kapı girişi varsa, kapı önündeki bölge tekerlekli sandalye kullanan kişinin manevra yapmasına imkân verecek boyutta olmalıdır (TS 9111).
- Rampaların eğimi yayaların/kullanan kişilerin güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır. Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için rampaların korunmasız tarafına en az 50 mm yüksekliğinde koruma bordürü döşenmelidir Şekil 3’de rampa eğiminin güvenli olduğu eğim aralıkları tanımlanmaya çalışılmıştır.
- Yaya kaldırımından binalara doğrudan girişte, bina inşaat sınırı yaya yolu ile sınır teşkil ediyorsa, girişler düzayak olmalıdır. Yaya kaldırımının eğimi taşıt yoluna doğru olmalıdır.
- Bina ana girişlerinde yaya kaldırımında, yaya yolunun zemin kaplamasından ayrı olarak 1, 25 m x 1, 25 m ebadında görme engelliler tarafından algılanabilir dokuda ayrı bir zemin kaplaması kullanılmalıdır.

- Bina ana girişi bahçe içinde ise, bahçe kapısı ve bina ana girişi önünde engelliler için yol zemin kaplamasından ayrı dokuda ve en az 125 cm x 125 cm ebadında zemin kaplaması yapılmalıdır. Ayrıca bahçe bağlantı yolu üzerinde görme engelliler için 50 cm genişliğinde ayrı bir yürüme şeridi yapılmalıdır.
- Bahçe içindeki bina ana girişinde merdiven veya rampa yapma mecburiyeti varsa; bina ana girişinde bir sahanlık olmalı ve ayrıca merdiven veya rampayı önceden belirleyecek, merdiven ve rampanın başlangıç ve bitiminde zemin döşeme kaplaması esas zemin döşeme kaplamasından ayrı dokuda olmalıdır.
- Bahçe içindeki yol ile bina girişleri iyi aydınlatılmalıdır.
- Yaya kaldırımlarının binaların garaj girişine rastlayan yerlerinde taşıt yolunu kenar şeridinden 3 cm yüksekte olacak şekilde alçaltılmalıdır (TS 12576) özürülüler için 50 cm genişliğinde ayrı bir yürüme şeridi yapılmalıdır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ana hizmet binası girişleri engelli erişilebilirliği açısından değerlendirilmesi

Resim 5. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Ana Hizmet Binası Giriş

- A. Basamak yüksekliği 15 cm'dir ve uygundur.
- B. Merdivenin her iki tarafında tırabzan var ve uygundur.
- C. Merdivende küpeşte var ve uygundur.
- D. Merdivenin başlangıcının 30 cm öncesinde ve bitiminden 30 cm sonrasında 60 cm genişliğinde (derinliğinde), merdiven genişliği boyunca uyarıcı yüzey bulunmalıdır. (210 cm'den fazla derinliği olan sahanlıklar merdiven başlangıç ve bitiş

- yeri olarak kabul edilecektir. 210 cm'den daha az derinliği olan sahanlıklar merdiven başlangıç ve bitiş yeri olarak kabul edilemez.)
- E. Bahçe yolu üzerindeki kot farkları 1.3 cm'den fazla olduğu için rampa ile giderilmelidir.
- F. Merdiven başında bulunan yer ızgarası aralıklarınının 1.3 cm'den fazla olduğu tespit edilmiş değiştirilmesi gerekmektedir.
- G. Bahçe yolunda çalışır durumda, alternatif ulaşım yöntemi(asansör veya ölçüleri eğik bir düzlemde hareket eden merdiven tipi asansörde en az 90*125 cm, düşey/dikey kaldırma platformu ise 90*140 cm kaldırma ve iletme platformu olmalıdır.)Alternatif ulaşım yönteminin ancak rampa yapılmasının mümkün veya uygun olmadığı durumlarda uygulanması esastır.

Resim 6. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2. Giriş

- A. Erişilebilir bina girişinde erişim sağlayacak yerde kaldırım bulunmadığı tespit edilmiştir.
- B. Bina girişi yeterince aydınlatılmıştır uygundur.
- C. Bina giriş kapılarındaki cam yüzeylerde zıt renkli gerekli yüksekliklerde uyarıcı bantlar bulunmaktadır uygundur.
- D. Fotosel kapının her iki tarafında kapıdan 30 cm boşluk bırakılarak 60 cm genişliğinde(derinliğinde) ve kapı genişliği boyunca uyarıcı yüzey koyulmuştur(engelli girişinde) uygundur. Diğer girişlerde bulunmamaktadır.

- E. Engelli girişinde danışma bankosu bulunmamaktadır. Bu nedenle hissedilebilir kat planı koyulması gerekmektedir.
- F. Banko aracılığıyla hizmet veren birim bulunmaktadır.

2.3.2. Kaldırımlar

Kaldırımın kenarları özellikle görme engelli bireylerin rahatça yönlerini bulacakları şekilde düzenlenmeli ve herhangi bir tehlikeye sebebiyet vermemelidir. Tekerlekli sandalye kullananlar engelli bireyler için kaldırım yüksekliği yaya geçitlerinde 180 cm olmalı, diğer yerlerde 90 cm olmalıdır. Kaldırımların eğimi , % 1,5 olarak belirlenmiştir. Kullanılacak olan zemin malzemeleri ise düz olmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan bireylerin tekerleklerinin sıkışmaması için ızgaralarındaki demir çubukların aralarındaki mesafe 1,3'cm den yukarı olmamalıdır. Kaldırımların fazla eğimli olması veya kaygan olan bir malzemeden yapılması engelli bireyler için uygun değildir. Bu eğim oranı ise %5 olarak belirlenmiştir. Yaya kaldırımlarında, yolun genişliğine bağlı olarak veya yaya dolaşımına mani olmayacak şekilde engellilerin faydalanabileceği uygun yerlere dinlenme bankları konulmalıdır (TSE 1999).

2.3.3. Yaya Yolları

Yaya yollarının engelli bireylerin kullanımına uygun olması için belirtilen genişlik 150 cm'dir (TSE 1999).Yaya yolları üzerinde direk, tabela vb. tehlike oluşturabilecek unsurlar bulunmamalıdır. Bulunmasının zorunlu olduğu alanlarda mutlaka fark edilmelerini sağlayacak zıt renkler kullanılmalıdır.

TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının I. Özürlüler Şurasında yaya yolları için uygulanması gereken standartlar aşağıdaki gibi belirtilmiştir;

- Kaldırım ve yaya yollarının genişlikleri tekerlekli sandalye ve yardımcı araçların kullanımına uygun genişlikte olmalıdır
- Tekerlekli sandalye kullanan engelli bireyler için kot farklılıklarını basamak yerine rampa ile aşma yolu tercih edilmelidir.
- Kaldırım ve yolların kullanımında her tür engelli grubu düşünülerek doku değişikliği yapılmalıdır.
- Erişim kolaylığı açısından eş yüzey geçitler tercih edilmelidir.
- Yaya yollarının ve bunlarla ilgili aktiviteleri konumlandırırken mümkün olduğunca eş yükselti eğrileri izlenmelidir.
- Yol ve rampalar uygun eğimde, sağlam, muntazam dokulu, kaymayan, sert yüzeyli, parlamayan malzeme ve renk ile yapılmalıdır.
- Hareketi güçleştirici ve daha fazla enerji harcamaya yol açabilen kum, çakıl taşı gibi gevşek malzeme kullanılmamalıdır. Yer döşemelerinde ise derzler tekerlekli sandalye kullananlar için engel olmayacak aralıkta tutulmalıdır.
- Rampalı bir yaya yolunda, tekerlekli sandalyeli kişinin hareketini güçleştirecek eğimli kavşaklar bulunmamalıdır. Kavşaklarda ve rampa dönüşlerinde, manevra yapabilecek düz bir platformdan sonra rampa devam edebilir.

- Yaya yollarında su birikmesini önlemek için yeterli ve uygun drenaj sağlanmalıdır. Drenajla ilgili ızgarada paralel demirler arası tekerlekli sandalye kullanımına engel olmayacak şekilde olmamalıdır.
- Tekerlekli araçların tehlikeli bir alana kayabileceği yerlerde durdurucular kullanılmalıdır.
- Yaya yolu kavşaklarını, dönüşlerini, düzey ve kullanım değişikliklerini belirtmek için bu alanlara yaklaşırken, yüzey kaplama malzemesinde ve dokuda değişiklik yapılarak, özellikle görme engelliler uyarılmalıdır.

2.3.4. Merdivenler

Merdivenler engelli bireylerin kullanımını kısıtladığı için onların kullanımına uygun değildir. Ancak kullanılması halinde gerekli ölçüler belirlenmiştir. Merdivenler için belirlenen genişlik oranı 150 cm'dir. Ancak fiziksel engelli bireylerin merdivenleri rahat kullanmaları için çıkıntılı merdiven yapımından kaçınılmalıdır. Merdivenlerin her iki tarafında da korkuluklar bulunmalıdır. Merdivenlerin yürüme yüzeylerinde pürüzlü, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. TSE 1999'da belirtildiği gibi; basamak ve rıhtalar ayrı renkte gösterilmeli ve basamak ucunda 2.5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit bulunmalıdır. Görme engelli bireyler için 120 cm'lik sahanlıklar bulunmalıdır. Bu sahanlıkların genel ölçüleri 100 cm x 152 olmalıdır. TS 1991' de belirtildiği gibi sahanlıklardaki kapı girişleri tekerlekli sandalye kullanan bireylerin manevra yapmalarına uygun olmalıdır.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Kocaeli Küçük Ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığı Ana Hizmet Binası merdiveninin engelli erişilebilirliği değerlendirmesi

Resim 7. Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Ana Girişi

- Merdiven başlangıcından 30 cm önce ve sonra 60 cm derinliğinde merdiven ölçüsü genişliğinde hissedilebilir uyarıcı yüzey koyulmalıdır. (uygun değil)

- Merdivenin sağ ve sol yanına uçları yuvarlatılmış küpeşte konulmalıdır.
- Küpeşte merdiven başlangıcından 30 cm önce başlamalıdır. (uygun değil)
- Merdiven ve rampalarda yer alan küpeştelerin yerden yüksekliği 90 cm ve 70 cm olmalıdır. (uygun değil)
- Rampa başlangıcından 30 cm önce ve sonra 60 cm derinliğinde rampa genişliğinde hissedilebilir uyarıcı yüzey koyulmalıdır. (uygun değil)

2.3.5. Otoparklar

TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının yayınladığı I. Özürlüler Şurasında engelliler ile ilgili otopark düzenlemeleri şu şekildedir;

- Otoparkların bir kısmı engelli bireylerin araçlarına ayrılmalıdır.
- Engelli bireylerin park alanlarının iyi aydınlatılması gerekmektedir.
- Engelli bireylerin kullandığı araçlarını park ettiği alanlar yaya yoluna veya kaldırıma ulaşım için rahat ve kolay şekilde tasarlanmalıdır.
- Engelliler için ayrılan otoparklar uygun genişlikte düzenlenmelidir.

Bu yerlerde, engellilerin inme ve binmede herhangi bir engelle karşılaşmaması için kaldırımlara taşıt yolu kotuna göre “0” veya “+3”cm olacak şekilde alçaltılmalıdır. Otopark alanlarının %5’ i engelli bireylere ayrılmalıdır. Bu alanların engelli bireylere ait olduğunu belirtecek resimli uyarılar bulunmalıdır.

Kocaeli Belediyesi ana hizmet binası otoparkları engelli erişilebilirliği açısından değerlendirilmesi

Resim 8. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Ana Hizmet Binası Otopark

- Engelliler için ayrılan otopark sayısı toplam park yeri sayısının en az %5’i olduğu için uygundur.

- Engelli otoparkı taşıt park ettikten sonra bina girişine en fazla 30 m mesafede olduğu için uygundur.
- Engelli otoparkının genişliği en az 400 cm olmalıdır. Otopark genişliği 250 cm transfer alanı 150 cm olmalıdır. Otopark alanı uygun fakat transfer alanı bulunmamaktadır.
- Engelli otoparkı ile yaya kaldırım arasında kot farkı olmadığı tespit edilmiştir.
- Otoparkın aydınlatması yeterli fakat kullanılan işaretlemelerin aydınlatması yeterli değildir.
- Bina girişinden ve otopark girişinden engelli otoparkına yönlendirme yapılmıştır.
- Açık otoparktan en yakın erişilebilir bina girişine yönlendirme yapılmıştır.

Resim 9. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Ana Hizmet Binası Engelli Otopark Tabelası

2.3.6. İstasyon

Engelli bireylerin gidecekleri yerlere rahat ve güvenli bir şekilde ulaşmalarını sağlamak bu konudaki temel amaçtır. Toplu taşıma araçlarının durak ve istasyonları engelli bireylerin kolay ulaşacağı yerlerde bulunmalıdır. Duraklarda engelli bireyler için tehlike oluşturacak sivri kenarlı panolar bulunmamalıdır. Toplu taşıma araçlarına inip binerken engelli bireylerin hareketlerini kolaylaştıracak rampalar bulunmalıdır. İstasyonlarda engelli bireylerin dinlenebilecekleri banklar ile tekerlekli sandalye kullanan engelliler için özel alanlar oluşturulmalıdır(TS 1991). Engellilerin otobüs, tramvay, metro gibi toplu taşıma araçlarına giriş çıkışlarının rahat olması için rampalar veya platformlar yapılmalıdır. Duraklardaki zemin kaygan olmayan malzemelerden yapılmalı ve tek bir hat üzerinde kesintisiz devam etmelidir.

Hacettepe Üniversitesi Teknokent tarafından hazırlanan "Akıllı Otobüs Durakları - Görünen Duraklar" projesi bu alanda yapılan çalışmalara güzel bir örnek teşkil etmiştir. Görme engelli bireyler telefonlarına yüklenen bir yazılım ile toplu taşıma araçlarının sefer bilgilerini, duraklarını ve tahmini varış sürelerini başka bireylerden yardım almadan öğrenebilmektedirler.

2.3.7. Hissedilebilir Yüzeyler

Görme engelli bireyin dokunma duyusunu kullanarak yön bulmasını ve yollardaki engelleri fark etmelerini sağlamak için zeminde tasarlanmış kabartma dokulu yüzey kullanılmalıdır. Görme engelli bireyler için hissedilebilir yüzeyler oldukça önemlidir. Hissedilebilir yüzeyler, görme engellilerin ayakkabı tabanından hissedebilecekleri çıkıntıda veya yükseklikte olmalıdır. Yüzeyin diğer engelli bireyleri rahatsız edecek şekilde iri kabartmalı olmaması gerekmektedir. Kabartma yüzeyi çevreyle farklı renklerde olmalı ve dikkat çekecek renkler kullanılmalıdır. Görme engelli yayalar için, yollardaki döşemelerde beton normalden daha az kullanılmalı ve kesik bağlamalar bulunmamalıdır (TS 1991). Yaya yollarında görme engelli bireyler için çeşitli bölgeler oluşturularak, engellere dikkat çekmek için uyarı sistemleri geliştirilmelidir.

2.3.8. İşaretler

Kentsel alanlarda yayayı gitmek istediği yere ulaştıracak, görülebilir, duyulabilir ve dokunulabilir bilginin verilmesinde kullanılan işaretler basit, kolay, anlaşılabilir ve uzaktan okunabilir olmalıdır (TSE 1999).

Yönlendirici işaretler özellikle görme engelli bireyler için oldukça önemlidir. Bu işaretlerin engelli bireyler tarafından fark edilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. İşaretler en yüksek 190 cm, en düşük 105 cm olmalıdır. TS 1991'de belirtilen standartlara göre; emniyet ve güvenlik için yeşil ile beyaz, uyarı ve tehlike riski için sarı ile siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil için kırmızı ve beyaz, bilgilendirme için mavi ile beyaz renkler kullanılmalıdır. Metin ve semboller zemin ile farklı renkte olmalı, dokunsal okunma için bilgilendirme işaretleri kabartmalı olmalı, sembollerde harf yerine şekil kullanılmalıdır. Aynı zamanda bu sembollerin ayakta ve otururken okuma mesafeleri belirli ölçülerde olmalı, harfler büyük ve uzaktan okunabilecek şekilde düzenlenmelidir. Görme engelliler için hissedilebilir yüzeyler kullanılırken, işitme engelliler için okunaklı semboller kullanılmalıdır. Duraklarda toplu taşıma hattının güzergâh ve saat bilgilerini belirten bilgiler okunabilir ve ışıklı olmalıdır. (TS 1991)

2.3.9. Asansörler

TS 1991'de asansör standartları şu şekilde belirtilmiştir; asansörlerin paneli 1 m yüksekliğinde yan yana dizilmiş şekilde olmalıdır. Kamusal ve özel alanlarda ölçüleri 110x140 cm olan bir asansör bulunmalıdır. Engelli bireylerin asansörü rahat kullanmaları için erişimi kolay olmalıdır.

Asansör panel düğmeleri kabartma harflerle ve Braille görme engelliler için uygun şekilde dizayn edilmelidir. Asansör kısmına açılan kapısının yanında kapının bulunduğu katın yazıldığı büyük kabartma ve Braille üretilmiş bir tabela bulunmalıdır. Aynı zamanda ses ile yönergelerinde bulunması gereklidir. (TS 1991)

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Kocaeli Küçük Ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığı Ana Hizmet Binası asansör engelli erişilebilirliği değerlendirmesi

Resim 10. Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Asansörü

- Asansör düğmesi önünde girişinden 30 cm önce 60* 60 cm hissedilebilir uyarıcı yüzey koyulmalıdır.
- Asansör kapısı kapanma süresi en az 10 saniye olmalıdır.
- Asansörlerde sesli anons sistemi olmalıdır.
- Kabin içinde bulunan korkuluk yüksekliği en fazla 90 cm olmalıdır.

2.3.10. Tuvaletler

Engelli bireylerin kullanımı için şehirlerde en az iki adet WC olması gerektiği TSE 1999 tuvalet standartlarında belirtilmiştir. Bunun dışında kadın ve erkeğin de kullanabileceği bir ortak WC bulunmalıdır. Engeli bireylerin özellikle tekerlekli sandalye kullanan bireylerin hatta yaşlıların, ayağa kalkmasını kolaylaştıracak tırabzanlar bulunmalıdır. Bireylerin yardıma ihtiyaçları olduğunda içeriye girilmesini sağlamak için kapılar hem içeriden hem de dışarıdan açılacak şekilde düzenlenmelidir. Bununla beraber işitme engelli veya görme engelli bireyler için hem sesli hem de görsel uyarılar bulunmalıdır. Bu tuvaletlerin tekerlekli sandalye kullanan bireyler tarafından rahatça kullanılabilmesi için tuvalet alanının geniş olması gerekmektedir. Bu alanın ölçüleri en az 1,5 m x 1,5 m olmalıdır. Bütün özel ve kamu alanlarında engelli bireyler için en az bir adet tuvalet bulunmalıdır.

İzmit Belediyesine bağlı 3D Yazıcı Ve Tasarım Merkezi tuvaletleri engelli erişimi açısından aşağıda değerlendirilmiştir.

Zemin Kat WC

- WC ortak kullanım
- Kapı genişliği 100 cm (uygun)
- Tüm alan 153*177 manevra alanı yok (uygun)
- Havluluk 100 cm (uygun)
- Lavabo derinliği 50 cm (bataryaya erişim en fazla 30 cm olmalı) yerden yüksekliği 80 cm (75/86 cm olmalı)
- Basmalı sabun mevcut (uygun)
- Tuvalet kâğıdı yük.62 cm uygun değil (43/48 cm olmalı) (Tutunma barlarına takılabilir)
- Tutunma barları sol taraf hareketli sağ taraf sabit lavabo çarpmasın diye öyle yapılmış. (uygun)

Resim 11. 3D Yazıcı Ve Tasarım Merkezi Zemin Kat Tuvaleti

- Tutunma barı yerden yüksekliği 85 cm(80/95 cm olmalı) (uygun)
- Klozet yerden yüksekliği 56 cm (43/48 cm olmalı) (uygun değil)

- Ayna yerden yüksekliği 100 cm (90 cm olmalı) ve eğimli (uygun değil)
- Taharet musluğu yerden yüksekliği 45 cm(43/48 cm olmalıdır) (uygun)
- Tabela yerden yüksekliği 157 cm(120/160 cm olmalı) (uygun)

BÖLÜM 3

ENGELLİLERİN ULAŞILABİLİRLİKLERİ ÜZERİNE MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI: KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ

Kocaeli; Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan yolların kavşağında bulunan Marmara Denizi'nin ve Marmara Bölgesi'nin doğusunda yer alan bir ildir. Kuzeyde Karadeniz, doğuda ve güneydoğuda Sakarya, güneyde Bursa batıda Yalova ve İstanbul illeri yer almaktadır. Biri Büyükşehir Belediyesi ve İzmit, Derince, Körfez, Gebze, Gölcük, Karamürsel, Kandıra, Başiskele, Kartepe, Çayırova, Darıca, Dilovası on iki ilçe belediyesi olmak üzere toplam on üç Belediyesi bulunmaktadır. Türkiye'nin en küçük altıncı ili olan Kocaeli'nin yüzölçümü 3,505 km²'dir. Kocaeli kara, demir, deniz ve hava yolu ulaşımları ile Türkiye'nin önemli geçiş noktalarından biridir. Kocaeli, gerek sanayi sektöründeki üretim ve katma değer gerekse bu sektörde çalışan insan açısından sadece Türkiye için değil dünya için de önemli bir örnektir. Bünyesinde barındırdığı iki üniversitesi, TÜBİTAK – Marmara Araştırma Merkezi ve TÜSSİDE – Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü ile bir bilim kenti olan Kocaeli, kurulan ve kuruluş çalışmaları devam eden organize sanayi bölgeleri ve teknoparkları ile ülkenin sanayisinde önemli bir konumda olup, Teknokent vizyonuna doğru hızla ilerlemektedir. Türk imalat sanayi üretimine yapmış olduğu yaklaşık %13' lük üretim katkısı ile İstanbul'dan sonra gelen en büyük sanayi kenti konumundadır.

3.1. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Ulaşılabilirlik

1984'te çıkarılan kanunla metropoliten kentlerin yönetimi için Büyükşehir Belediyeleri kuruldu. İmar planlama konusunda belediyeler tek başına yetkili kılındı ve belediye gelirleri arttırılarak güçlendirildi. Daha sonra Kocaeli'nin merkez ilçesi olan ve aynı adı taşıyan İzmit, Kocaeli'nin daha sonra bütün sınırlarının merkez kabul edilmesiyle birlikte vilayet merkezi özeliğini hukuken kaybetmiştir. Büyük sanayi kuruluşlarının ve alışveriş merkezlerinin bulunduğu İzmit, sanayi şehri olarak tanınmasının yanı sıra kültür, sanat ve eğitim merkezi olma yolunda ciddi atılımlar yapan bir şehir haline gelmiştir.

1993 yılında, ülkemizde sekiz büyükşehir belediyesi daha kurulmuştur. Bunlar: Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit, Samsun ve Şanlıurfa'dır. Ancak bu defa farklı bir uygulama yapıldı ve 505 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan büyükşehirlerde, ilçe belediyesi yerine, birinci kademe belediyesi kurularak ilçe kuruluşu 2008 yılına kadar ertelendi. Bu şekilde kurulan büyükşehir içi ilk kademe belediyelerinin sayısı Antalya, Diyarbakır, Mersin ve İzmit'te üç; Eskişehir, Erzurum ve Samsun'da ise iki idi. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Yasayla büyükşehir belediye sınırları için yeni kıstaslar getirildi. Buna göre büyükşehir olma koşulu, nüfusun en az 750.000 olmasıdır (www.kocaeli.bel.tr, 2016).

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi engelli, yaşlı, çocuk, hamile vb. hareket kısıtlılığı yaşayan herkesin şehir yaşamına katılımını sağlayabilmek adına erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

Erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik ile ilgili olarak, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi' ne ait açık/kapalı tüm fiziksel alanların, işletmesi ve denetimi altındaki her türlü ulaşım sistemlerinin ve her türlü iletişim araçlarının ulusal ya da uluslararası standartlar çerçevesinde herkesin erişimine ve kullanımına olanak verecek şekilde düzenlenmesini sağlayacak çalışmaları

koordine etme ve/veya erişilebilirlik ile ilgili danışmanlık, bilgilendirme hizmetlerini yürütme ve bu hizmetleri talep ve imkânlar doğrultusunda diğer kurum ve kuruluşlara sunma görevini üstlenmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi erişilebilirlik konusunda önemli adımlar atmıştır. Bu adımların dayanağı olarak da 30.06.2016 tarihli 110099 sayılı Başkanlık Tebliği imzalanmıştır.

Erişilebilirlik; bütün mekânların, alanların inşa edilen çevrelerin, yapıların, ulaşım sistemlerinin bütün insanlar için ulaşılabilir ve kullanılabilir olma durumudur. 5378 sayılı Özürlüler Kanununun Geçici 2. ve 3. Maddesinde kamu kurum ve kuruluşları tarafından engellilerin erişilebilirliği ile ilgili yapılması gereken yükümlülükler belirtilmiş olup; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve bağlı bütün birimleri bu yükümlülükler çerçevesinde üzerine düşen görevleri yerine getirmek amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin 10. Maddesinin C ve M bentlerinde "Mevcut durumda uygulanan yasalar ve yönetmeliklerle alakalı olarak karşılaşılan sorunları ve çelişkileri ortadan kaldırmak amacıyla ilgili kurumları bilgilendirmek ve önerilerde bulunmak; Engelli ve yaşlı bireylerimiz için, fiziksel çevrenin, ulaşımın, bilginin ve iletişimin halka açık olan tesislerin veya halka sunulan hizmetlerin erişilebilir ve ulaşılabilir olması için çalışmalar yapmak, bu çalışmalarını yürütürken büyükşehir belediyesi birimleri arasında ve kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonu sağlamak" görevini belediyemiz Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün yürüteceği ifade edilmektedir. Bu kapsamda Kocaeli sınırları dâhilinde açık/kapalı tüm fiziksel alanların, işletmesi ve denetimi altındaki her türlü ulaşım sistemlerinin ve her türlü iletişim araçlarının ulusal yâda uluslararası standartlar çerçevesinde herkesin erişimine ve kullanımına olanak verecek şekilde düzenlenmesini sağlayacak çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

Belediye sınırlarımız bünyesinde yapılan projelerin herkesin erişilebilirliğine uygun olarak yapılabilmesi amacıyla aşağıda verilen standartların esas alınması gerekmektedir.

1. TS ISO 23600 – Aralık 2012: Görme engelliler ile görme ve işitme engelliler için yardımcı mamuller – Yaya trafik ışıkları için sesli ve hissedilebilir sinyaller,
2. TS ISO 13536 – Aralık 2012: TS ISO 23599'un uygulanmasına yönelik tamamlayıcı standart,
3. TS 23599/TI – Aralık 2012: Görme Özürlü veya Az Görenler İçin Yardımcı Mamuller – Hissedilebilir Yürüme Yüzey İşaretleri,
4. TS12716 – Temmuz 2012: Şehir İçi Yollar – Yaya Kaldırımlarındaki Koruyucu Engeller İçin Tasarım Kuralları,
5. TS 12174 – Haziran 2012: Şehir İçi Yollar – Yaya Yolu ve Yaya Bölgeleri Tasarım Kuralları,
6. TS 23599 – Haziran 2012: Görme Özürlü veya Az Görenler İçin Yardımcı Mamuller – Hissedilebilir Yürüme Yüzey İşaretleri,
7. TS 12576 – Haziran 2012: Şehir İçi Yollar – Kaldırım ve yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik için Yapısal Önlemler ve İşaretleme Tasarım Kuralları,
8. TS 911 – Kasım 2011: Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklileri.

Bu kapsamda Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri bünyesinde yapılmakta olan çalışmaların yukarıda belirtilen standartlar dikkate alınarak herkesin erişimine uygun olacak şekilde yapılmasını, planlanan projelerin ihale sürecinde hazırlanan şartnamelere işin konusu ile ilgili standart/standartların eklenmesini ve herhangi bir aksaklığa sebebiyet verilmemesi yönünde karar alınmıştır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri yönetmelik kapsamında yapılan tüm projelerde bu standartlar dikkate alınarak yapılmaktadır.

3.2. Engellilerin Ulaşılabilirlikleri Üzerine Memnuniyet Araştırması

3.2.1. Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu “Engellilerin Ulaşılabilirlikleri Üzerine Memnuniyet Araştırması: Kocaeli İli Örneği” ile ulaşılabilirlik konusunda engelli kişilerin memnuniyet durumunu Kocaeli ilinde yaşayan engelliler üzerine değerlendirmesidir.

Burada yaşayan engelli bireylerin genel durumunu betimleyen, alan araştırması ve gözlem tekniğiyle şekillenen çalışmamızda; özellikle engelli olan kişilerin ulaşılabilirlik hakkındaki görüşlerini incelemek ve bireylerin memnuniyet düzeyleri ile ilgili saptamalarda bulunmak, çalışmamızın temel konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla engelli olduğu ve erişim engeli olduğu için görüşmeye dâhil edilen kişiler üzerinde bir açıklamaya giden araştırmamızda, bireylerin memnuniyet düzeyleri, üzerinde durulmuştur.

3.2.2. Amaç

Kocaeli ili sınırlarında ikamet eden engelli kişilerin ulaşılabilirlik açısından memnuniyet seviyelerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Genel memnuniyet durumunun belirlenmesinin yanı sıra sosyodemografik değişkenler açısından da memnuniyet durumu ele alınarak bu kesimlerin refah seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır. Engelli bireylerin bağımsız olarak hareket etmeleri sağlamak üzerine yaşadıkları sorunların tespit edilerek yaşamaktan memnuniyet duydukları ortamları kendilerine uyarlamak konusunda farkındalığı arttırmak ve engelli kişilerin yaşam kalitesine katkı sunması beklenmektedir.

3.2.3. Hipotezler

Araştırmada temel alınan hipotezler şunlardır:

- Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyet grupları açısından memnuniyet durumları birbirlerinden istatistiksel şekilde farklılaşmaktadır.
- Araştırmaya katılan kişilerin medeni durumu açısından memnuniyet durumları birbirlerinden istatistiksel şekilde farklılaşmaktadır.
- Araştırmaya katılan kişilerin yaş grubu açısından memnuniyet durumları birbirlerinden istatistiksel şekilde farklılaşmaktadır.
- Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumu açısından memnuniyet durumları birbirlerinden istatistiksel şekilde farklılaşmaktadır.

3.2.4. Önem

Engelli olma durumu özelinde kısıtlılık ve ulaşılabilirlik problemleri beklendik durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kocaeli ilinde yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarından destek alan engellilerin durumlarının incelendiği bu çalışma, engelli bireylerin yaşam tarzının tespitine ve betimlenmesine yönelik olması bakımından önemlidir. Bu önem durumu engelli bireylerin yaşam kalitesinine ve gündelik yaşamlarına dair günlük faaliyetlerini bağımsız şekilde gerçekleştirebilmelerinden ileri gelmektedir.

Araştırma sonucunda Kocaeli ili sorumluluk alanında ikamet eden engelli bireylerin ulaşılabilirlik açısından memnuniyetleri belirlenerek bu duruma katkı sağlanacaktır.

3.2.5. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini, Kocaeli ili sınırlarında ikamet eden engelli bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubu ise, Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin Cemil Meriç Engelsiz Yaşam Merkezinde kayıtlı engellilere yönelik hizmetlerinden yararlanan engelli bireyler, Altı Nokta Körler Derneği Kocaeli Şubesindeki görme engelli üyeleri 153 kişidir. Çalışma grubunun belirlenmesinde %95 güven aralığı ve %,05 hata payı göz önüne alınarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni evrenin özelliklerini, çalışma grubuna tam ve eksiksiz şekilde aktarılmak istenmesidir. Belirtilen kurumlar vasıtasıyla toplam 153 kişi ile uygulama gerçekleştirilmiştir.

3.2.6. Sınırlılıklar

- Araştırma, Kocaeli ilinin İzmit ilçesinde yaşayan, belediye, sivil toplum kuruluşları gibi kurumlardan destek alan engelli bireylerle sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma 2018-2019 tarihleri arasında toplanan verileri ile sınırlıdır.
- Araştırma uygulama için kullanılan soruların memnuniyet seviyesini ölçme durumu ile sınırlıdır.

3.2.7. Veri Toplama ve Ölçme

Araştırma yazım süreci ve uygulama süreci Haziran 2016 yılı ile Mayıs 2019 arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce gerekli bütün izinler alınarak çalışma grubuna ulaşılmıştır. Araştırmanın katılımcıları uygulama öncesi tam bilgilendirilmiş onam verilmiş ve araştırmacı tarafından açıklanarak anlamlandırılmaları sağlanmıştır. Araştırmanın başında veya arasında herhangi bir anında çalışmayı bırakabilecekleri belirtilmiş, kişilerin psikolojik ve fiziksel zarar görme durumları unutulmadan ve gözetilerek uygulama kısmına geçilmiştir.

Kocaeli ilinde ikamet eden engelli 153 kişiye anket yöntemi ile beşli likert ölçeği ile hazırlanmış toplam 30 soru yöneltilmiştir. Anketi oluşturan Kocaeli ilindeki engelli bireylerin demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, ulaşılabilirlik ile ilgili görüşleri, genel olarak engelli ulaşılabilirliği ile ilgili memnuniyet düzeyleri gibi değişkenlere yönelik sorular derlenerek oluşturulmuştur. Anket soruları derlenirken, *Sevgi Engelliler Derneği* tarafından

Doğu Anadolu Kalkına Ajansı (DAKA)'nin *Doğrudan Faaliyet Desteği* kapsamında uygulanan *Muş'ta Engelli Memnuniyet Düzeyinin Araştırılması* isimli çalışmanın ve Güney Ege Kalkınma Ajansı tarafından yürütülen 2014 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı çerçevesinde Nazilli Bedensel Engelliler Derneği tarafından uygulanan Nazilli'de Engellilerin Memnuniyet Analizi Projesinin soruları kapsamında hazırlanmış olan anket formlarından faydalanılarak oluşturulmuştur. Görme engelli bireyler için Braille alfabesi ile anket bastırılmış olup Altı Nokta Körler Derneği Kocaeli Şubesindeki görme engelli üyelerinden 40 kişiye anket bağımsız olarak yaptırılmıştır.

Engelli bireylerle yapılan görüşmeler vasıtasıyla birebir soru sorulup, açıklanıp, ölçekler anlatılarak verilen cevapların işaretlenmesi istenmiş ancak 9 tanesi aşırı eksik veya yanlış işaretleme nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, engellilere yönelik yapılan çalışmalar ile ilgili görüşleri, ulaşılabilirlik konusundaki bakış açıları üzerinde durulmuştur.

Kişilerle yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilen anketin uygulama süresi ise yaklaşık 20-25 dakika ile sınırlandırılmıştır. Bu görüşmeler Eylül 2018 ile Mart 2019 sürecini kapsamaktadır. Elde edilen anket verileri ise bilgisayar ortamında IBM SPSS 23.0 programıyla değerlendirilmiş, tüm bunlar tablolar kullanılarak aktarılmış, sonuçlar ise tabloların alt kısmında yorumlanmıştır. Ayrıca çapraz tablo analizi yöntemleriyle ortaya çıkarılan veriler yansıtılmaya çalışılmıştır.

Sosyodemografik değişkenlerin ilişkili analizi yapılması için öncelikle verilerin dağılımları kontrol edilmiştir. Dağılım durumlarının normal oldukları tespit edilmesi ile parametrik fark testlerinden olan bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. İki sürekli değişken arasındaki ilişki durumunu belirlemek için ise basit korelasyon analizi yapılmıştır.

3.2.8. Araştırma Sonuçlarından Elde Edilen Veriler ve Bu Verilerin

Değerlendirilmesi

Bu bölüm, engelli bireylerle görüşülerek elde edilen bilgilerin istatistiksel analiz sonuçlarından ve bu sonuçlara dayandırılan gözlemlerden meydana gelmektedir. Çalışmayı oluşturan Kocaeli ilindeki engelli bireylerin demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları, engellilere yönelik yapılan çalışmalar ile ilgili görüşleri, ulaşılabilirlik konusundaki bakış açıları gibi değişkenlere yönelik bilgiler frekans tabloları ile gösterilmiştir. Değişkenler arasında yapılan analizlerin bilgileri ve bu analizlerle ilgili yorumlar da tabloların altında verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Grupları

	Dağılım %
12-25	44,4%
26-35	23,6%
36-45	18,1%
46-55	9,0%
56 +	4,9%
Toplam	100%

Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında 12-25 yaş grubunun ağırlığıyla karşılaşılmıştır. Dağılımın %44,4' ünü 12-25 yaş aralığındaki kişiler oluştururken, diğer bir çoğunluğunu %23,6 oranı ile 26-35 yaş aralığında olanlar, %18,1 oranıyla da 36-45 yaş aralığındaki kişiler meydana getirmektedir. Görüşülen kişiler arasında 46-55 yaş aralığındakilerin oranı %9, 56+ yaştaki kişilerin oranı ise %4,9 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Bilgileri

	Dağılım %
Kadın	55,6 %
Erkek	44,4 %
Toplam	100,0 %

Araştırmanın bu bölümüne bakıldığında dengeli bir cinsiyet dağılımının olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların %55,6'sının kadın, %44,4'nün ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Medeni Durumu

	Dağılım %
Evli	33,6 %
Bekâr	65,7 %
Dul	0,7 %
Toplam	100,0 %

Katılımcıların %33,6'ü evli, %65,7'si ise bekârdır. Katılımcıların %0,7'si ise eşinin vefatı ya da boşanma sebebiyle duldur.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumu

	Dağılım %
Okur Yazar Değil	4,2 %
İlk Öğretim	17,6 %
Lise	69,0 %
Yüksek Öğrenim	9,2 %
Toplam	100,0 %

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında büyük bir çoğunluğun yani %69,0'ının lise mezunu olduğu gözlemlenirken, okur-yazar olmayanların oranı ise %4,2 şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca ilköğretim mezunlarının oranı %17,6'dır. Ayrıca katılımcıların %9,2'si yükseköğrenim mezunudur.

Tablo 5. Katılımcıların Yerleşim Durumu

	Dağılım %
İzmit	56,3%
Gölcük	11,1%
Karamürsel	3,5%
Derince	4,9%
Körfez	5,6%
Gebze	2,8%
Kartepe	10,4%
Başiskele	5,6%
Toplam	100%

Katılımcıların yerleşim durumuna baktığımızda ise İzmit ilçesi %56.3 oranla en çok ikamet edilen ilçe durumundadır. Sırasıyla Gölcük %11,1, Karamürsel %3,5, Derince %4,9, Körfez %5,6, Gebze %2,8, Kartepe %10,4 ve son olarak da Başiskele ilçesinde %5,6 oranında yerleşim gözlemlenmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Gelir Durumu

	Dağılım %
0-500	18,9%
500-1000	7,2%
1000-1500	6,3%
1500+	67,6%
Toplam	100%

Katılımcıların ortalama gelir dağılımlarını öğrenmek için sorduğumuz soruda, kişilerin aylık gelirleri tespit edilmeye çalışılırken, aynı zamanda her türlü ek gelirleri de göz önünde bulundurularak cevap vermeleri istenmiştir. Verilen bu cevaplarda katılımcıların % 18,9'unun aylık gelirlerinin 500 TL veya altında olduğu tespit edilmiş, % 7,2'sinin 500 ile 1000 TL arasında bir gelire sahip oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %6,3' ü 1000-1500 arasında ücret alırken %67,6'sı ise 1500 ve üzeri gelire sahiptir.

Tablo 7. Katılımcıların Çalışma Durumu

	Dağılım %
Çalışıyor	54,1%
Çalışmıyor	41,4%
Emekli	3,8%
Öğrenci	0,8%
Toplam	100%

Katılımcıların çalışma durumunu öğrenmek için sorduğumuz soruda ise, ankete katılanların %54,1' i çalışmakta iken %41,4'ü çalışmamaktadır. Ayrıca katılımcıların %3,8' i emekli iken, %0,8' i ise öğrenci durumundadır.

Tablo 8. Katılımcıların Engellilik Durumu

	Dağılım %
Doğuştan	60,7%
Sonradan	34,47%
Engelli Değil	4,9 %
Toplam	100%

Bu soruda ankete katılanların engellilik durumu hakkında doğrudan bilgi alınması hedeflenmiştir. Verilen cevaplara göre ankete katılanların %60,72 si doğuştan engelli, %34,47 ise sonradan engelli durumuna gelmiştir. Ankete katılanların %4,9' u ise engelli değildir.

Tablo 9. Katılımcıların Ailesindeki Bireylerin Engellilik Durumu

	Dağılım %
Evet	22,8%
Hayır	77,2%
Toplam	100%

Katılımcıların ailesindeki engellilik durumunun öğrenilmesi için sorulan bu soruya alınan cevaplar neticesinde, katılımcıların %22,8'inin ailesinde engelli olduğu, %77,2'sinin ise ailesinde engelli olmadığı saptanmıştır.

Tablo 10. Konutunuzda Sokağa Rahat Çıkabiliyor musunuz?

	Dağılım %
Evet	80,1%
Hayır	19,9%
Toplam	100%

Bu soru ile katılımcıların konutlarından sokağa rahat çıkabilme durumlarının cevabı istenmiş ve katılımcıların %80,1' i evet, %19,9' u hayır seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 11. Oturduğunuz Konuta Ulaşım Durumu

	Dağılım %
Bağımsız Olarak	77,7%
Başkalarının Yardımı İle	22,3%
Toplam	100%

Katılımcıların oturduğu konuta erişilebilirliğinin ölçülmesi amacıyla sorulan bu soruya alınan cevaplarla bağımsız olarak konutuna ulaşabilenlerin oranı %77,7 başkalarının yardımı ile ulaşabilenlerin oranı ise %22,3 olarak görülmüştür.

Tablo 12. Acil Durumlarda Binayı Terk Edebilecek Fiziksel Olanaklar Mevcut mu?

	Dağılım %
Evet	36,4%
Hayır	38,5%
Kısmen	25,2%
Toplam	100%

Katılımcılara olası bir acil durumda (deprem, sel, yangın vs.) ikamet ettikleri yeri hızla terk edebileceği fiziksel olanakların mevcut olup olmadığının öğrenilmesi için sorulan soruya verilen cevaplar neticesinde, katılımcıların %36,4' ü evet cevabını verirken %38,5' i hayır cevabını vermiştir. Ayrıca katılımcıların %25,2'si ise kısmen cevabını vermiştir. Bu sonuçlar ile memnuniyet düzeylerinde dengeli bir dağılımın söz konusu olduğu söylenebilir.

Tablo 13. İşyerine Girip Çıkarken Engelle Karşılaşıyor musunuz?

	Dağılım %
Çok	18,6%
Orta	28,4%
Az	16,7%
Kararsızım	4,9%
Sorun Yok	31,34%
Toplam	100%

Katılımcıların işyerlerine ulaşım konusundaki durumu ölçmek amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar neticesinde çok şıkkını işaretleyenlerin oranı %18,6, orta şıkkını işaretleyenlerin oranı %28,4, az engelle karşılaşanların oranı %16,7, kararsız olanların oranı %4,9 ve son olarak da sorun yok diyenlerin oranı ise %31,34 oranındadır.

Tablo 14. İşyerindeki Çalışma Ortamının Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	53%
Kısmen Uygun	25%
Kararsızım	6%
Uygun Değil	10%
Hiç Uygun Değil	6%
Toplam	100%

Çalışmakta olan katılımcıların işyerindeki ortamlarının engellilere yönelik uygun olup olmadığının ölçülmesi amacıyla sorulan bu soruya verilen cevaplar neticesinde, katılımcıların %53' ü uygun olduğunu düşünürken %25'lik kısmı kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. Ayrıca kararsız kalan katılımcıların oranı %6'dır. Çalışma ortamının uygun olmadığını düşünen katılımcıların oranı ise toplam %16 olarak gözlemlenmiştir. Bu oranlar ile katılımcıların %78'lik kısmının işyeri ortamları engellilerin çalışması için uygun olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 15. İş Yerine Ulaşım Durumu

	Dağılım %
İşyeri Sevisi	45,7%
Toplu Taşıma Araçları	41%
Özel Araç	5,7%
Yaya Olarak	7,6%
Toplam	100%

Katılımcıların işyerine ulaşımının nasıl sağlandığının öğrenilmesi amacıyla sorular soruya verilen cevaplar neticesinde işyeri servisini kullananların oranı %45,7, toplu taşıma araçlarını kullananların oranı %41, özel aracını kullananların oranı %5,7 ve yaya olarak işyerine ulaşanların sayısı ise %7,6 oranındadır. Bu sonuçlarla işyeri servisi ve toplu taşıma araçlarının kullanımının büyük oranda gerçekleştiği gözlemlenmiştir

Tablo 16. Toplu Taşıma Araçlarının Engelli Kullanımına Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	28,6%
Kısmen Uygun	37,9%
Kararsızım	5%
Uygun Değil	14,3%
Hiç Uygun Değil	14,3%
Toplam	100%

Bir önceki soruda işyerine ulaşım konusunda engelli bireylerin %41' inin toplu taşıma araçlarını kullanmasına karşın %28,6'sı toplu taşıma araçlarının engelli bireylerin kullanımını için uygun olmadığı görüşünde oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %66,5' i için araçların uygun olduğu gözlemlenmiştir. Kararsızların oranı ise %5 oranındadır.

Tablo 17. Yaya Yolu, Köprü ve Üst Geçitlerin Görme Engelliler İçin Uygunluğunun Durumu

	Dağılım %
Uygun	24,8%
Kısmen Uygun	37,6%
Kararsızım	11,3%
Uygun Değil	14,2%
Hiç Uygun Değil	12,1%
Toplam	100%

Görme engelli bireylerin yaya yolu, köprü ve üst geçitlerin uygunluğunun ölçülmesi amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar sonucunda katılımcıların %24,8' i uygun, %37,6'sı kısmen uygun olduğunu düşünürken, %11,3' ünün ise kararsız olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca %14,2' si uygun değil derken %12,1' i hiç uygun olmadığını düşünmektedir.

Tablo 18. Kamu Binalarının Engelli Kullanımına Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	35%
Kısmen Uygun	40%
Kararsızım	8,6%
Uygun Değil	10%
Hiç Uygun Değil	6,4%
Toplam	100%

Kamu binalarının engelli kullanımı için uygunluğu konusunda katılımcıların %75'lik kısmı uygun ve kısmen uygun olduğunu düşünürken, %16,4'lük kısmı uygun ve hiç uygun olmadığını düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların %8,6'lık kısmı kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 19. Sosyal Tesisler, Parklar ve Dinlenme Alanlarının Engelli Kullanımına Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	34,1%
Kısmen Uygun	29%
Kararsızım	10,9%
Uygun Değil	18,8%
Hiç Uygun Değil	7,2%
Toplam	100%

Sosyal tesislerin, parkların ve dinlenme alanlarının engelli kullanımı açısından uygunluğunun ölçülmesi amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar neticesinde dengeli bir dağılım olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların %31,1'i, uygun olduğunu düşünürken %29'luk kesimi kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. %10,9'luk kesim kararsız kalırken, %18,8'lik kesimi uygun olmadığını düşünürken, %7,2'lik kısmı hiç uygun olmadığını düşünmektedir.

Tablo 20. Eğitim Kurumlarına Giriş Çıkışların Engelliler Açısında Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	36,4%
Kısmen Uygun	24,6%
Kararsızım	22,9%
Uygun Değil	11%
Hiç Uygun Değil	5,1%
Toplam	100%

Eğitim kurumlarının giriş çıkışlarının engelliler açısından uygunluğunun ölçülmesi amacıyla sorulan bu soru neticesinde katılımcıların %36,4' ü uygun, %24,6'sı kısmen uygun, %22,9' u kararsızım, %11' i uygun değil ve son olarak da %5,1' i hiç uygun değil cevabını vermiştir. Bu cevaplar sonucunda katılımcıların %60' inin eğitim kurumlarına giriş çıkışın engelliler için uygun bulduğu söylemek mümkündür.

Tablo 21.Eğitim Kurumlarının Engelliler Açısından Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	28,9%
Kısmen Uygun	33,1%
Kararsızım	17,4%
Uygun Değil	14,9%
Hiç Uygun Değil	5,8%
Toplam	100%

Eğitim kurumlarının engelliler açısından uygunluğunun ölçülmesi amacıyla sorulan bu soruya verilen cevaplar sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun uygun bulunduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların %28,9 uygun, %33,1 kısmen uygun, %17,4 kararsızım, %14,9 uygun değil, %5,8 hiç uygun değil seçeneklerini işaretlemiştir.

Tablo 22. Kamuya Açık Alanlarda Kullanmakta En Zorlanılan Yapı Nedir?

	Dağılım %
Tuvaletler	25,7%
Telefon Kulübeleri	3,6%
ATM'ler	10,7%
Yaya Ve Üst Geçitler	9,3%
Hepsi	36,4%
Diğer	14,3%
Toplam	100%

Şüphesiz kamuya ait tüm yapıların engellilerin de kullanabileceği kolaylıkta ve erişilebilirlikte olmalıdır. Engellilerin kullanımında en çok zorlandığı yapıların belirlenmesi amacıyla katılımcılara yöneltilen soruya verilen cevaplar neticesinde gözlemlenen sonuçlar; %25,7 tuvaletler, %3,6 telefon kulübeleri, %10,7 ATM'ler, %9,3 yay ve üst geçitler, %14,3 diğer ve son olarak da hepsi diyenler ise %36,4 oranındadır.

Tablo 23. Yaşanılan Çevrede Ulaşılabilirlikle İlgili Yapılan Çalışmaların Yeterliliği

	Dağılım %
Yeterli	28,2%
Kısmen Yeterli	23,9%
Çalışma Var Ama Yeterli Değil	15,5%
Kararsızım	4,2%
Yeterli Değil	28,2%
Toplam	100%

Soruya verilen cevaplar sonucunda yeterli olduğunu düşünen ve yeterli olmadığını düşünenlerin oranının %28,2'yle aynı olduğu gözlemlenmiştir. Kısmen yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %23,9 olarak ölçülürken çalışmanın olduğunu fakat yeterli gelmediğini

düşünenlerin oranı ise %15,5'dir. Ayrıca katılımcıların %4,2'si kararsız seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 24. Yaşanılan Şehirde, Şehir Planlaması ve Mimari Yapı Herkesin Kullanımına Uygun mu?

	Dağılım %
Uygun	25,2%
Kısmen Uygun	23,8%
Kararsızım	14,7%
Uygun Değil	23,1%
Hiç Uygun Değil	13,3%
Toplam	100%

Kuşkusuz şehir mimarisi engellilerin yaşamı kolaylaştırmayı amaçlamalıdır. Bu amaç doğrultusunda şehrin planlanması ve mimarilerinin bu yönde olması gerekmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşlerinin ölçülmesi amacıyla sorulan bu soruda %49'luk kesim uygun olduğunu düşünürken, %36,4'lük kesimi ise şehir planlamasının ve mimarisinin uygun olmadığını düşünmektedir. Ayrıca %14,7'lik kesim kararsız kalmıştır.

Tablo 25. Yaşanılan Şehirde Belediyenin Engellilere Yönelik Faaliyetleri

	Dağılım %
Yeterli	27,8%
Kısmen Yeterli	25%
Kararsızım	11,1%
Yeterli Değil	21,5%
Hiç Yeterli Değil	14,6%
Toplam	100%

Katılımcıların yaşadığı şehirdeki belediyenin engellilere yönelik faaliyetlerinin yeterliliğinin ölçülmesi amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar sonucunda; %27,8 oranında yeterli cevabı verilirken, %25'lik kesim ise kısmen yeterli cevabını vermiştir. Ayrıca %21,5'lik kesim yeterli olmadığını düşünürken %14,6'lık kesim hiç yeterli bulmamıştır. Ayrıca %11,1'lik kesim kararsız kalmıştır.

Tablo 26. Kamu Binalarındaki Görevlilerin Tutum ve Davranışları

	Dağılım %
Uygun	30,8%
Kısmen Uygun	33,6%
Kararsızım	14,6%
Uygun Değil	14%
Hiç Uygun Değil	7%
Toplam	100%

Kamu binalarında görevli personelin tutum ve davranışlarının katılımcılar üzerindeki memnuniyet düzeyinin ölçülmesi amacıyla yöneltilen sorulara verilen cevaplar neticesinde %64,4'lük kesim uygun ve kısmen uygun olduğunu düşünürken, %21'lik kesim uygun değil veya hiç uygun değil olduğunu düşünmektedir. Ayrıca %14,6'lık kesim kararsız kalmıştır.

Tablo 27. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Engellilere Yönelik Politikaları

	Dağılım %
Yeterli	34%
Kısmen Yeterli	22,7%
Çalışma Var Ama Yeterli Değil	20,6%
Kararsızım	4,3%
Yeterli Değil	18,4%
Toplam	100%

Katılımcılar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının engellilere yönelik politikalarını %34 oranında yeterli görürken, %22,7'lik kesim kısmen yeterli görmektedir. %20,6'lık kesim çalışmanın olduğunu ama yeterli olmadığını düşünürken %18,4'lük kesim yeterli değil cevabını verdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca %4,3'lük kesim bu soruda kararsız kalmıştır.

Tablo 28. Yeşil Alanların Kullanım Uygunluğu

	Dağılım %
Uygun	30,3%
Kısmen Uygun	25,4%
Kararsızım	19,7%
Uygun Değil	12,6%
Hiç Uygun Değil	12,0%
Toplam	100%

Yeşil alanların engellilerin kullanımına ne kadar uygun olduğu konusundaki memnuniyet düzeyinin ölçülmesi amacıyla katılımcılara yöneltilen bu soruya verilen cevaplarla katılımcıların; %30,3' ünün uygun, %25,4' ünün kısmen uygun, %19,7' si kararsız, %12,6'sı uygun değil, %12' si ise hiç uygun değil seçeneklerini işaretlemiştir. Bu sonuçlarla katılımcıların büyük çoğunluğunun yeşil alanların engellilerin kullanımı açısından uygun olduğunu düşündüğü gözlemlenmiştir.

Tablo 29. Kocaeli Genelinde Şehir Planlama ve Mimari Yapıların Engellilere Uygunluk Durumu

	Dağılım %
Yeterli	26,6%
Kısmen Yeterli	28,7%
Kararsızım	14%
Yeterli Değil	18,8%
Hiç Yeterli Değil	11,9%
Toplam	100%

Bu soruda Kocaeli il genelindeki şehir planlama ve mimari yapıların engelli bireyler açısından uygunluğunun ölçülmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların %53,3' ü yeterli ve kısmen yeterli olduğunu düşünürken, % 30,7'si yeterli olmadığını düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların %14' ünün kararsız kaldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 30. Kentsel Mekânların Baston veya Yönlendirici Cihaz Kullanımına Uygunluğu

	Dağılım %
Yeterli	21,7%
Kısmen Yeterli	29,4%
Kararsızım	13,3%
Yeterli Değil	17,5%
Hiç Yeterli Değil	18,2%
Toplam	100%

Katılımcıların engelliler için kentsel mekânlarda baston veya yönlendirici cihaz kullanımı açısından ne kadar uygun olduğunu ölçülmesi amacıyla yöneltilen soruya verilen cevaplarda; %21,7' sinin yeterli gördüğü, %29,4' ünün kısmen yeterli gördüğü, %17,5' inin yeterli görmediği, %18,2' sinin hiç yeterli görmediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca katılımcıların %13,3' ü kararsız kalmıştır.

3.2.9. Araştırma Sonuçlarının Çapraz Tablo Yöntemiyle Değerlendirilmesi

Tablo 31. Katılımcıların Yaşı İle Oturduğu Konuta Yardım Almadan Giriş-Çıkışı Arasındaki İlişki

Katılımcının Yaşı	Katılımcıların Yaşı İle Oturduğu Konuta Yardım Almadan Giriş-Çıkışı Arasındaki İlişki		Toplam
	Bağımsız Olarak Daireme Ulaşabiliyorum	Bağımsız Olarak Daireme Ulaşamıyorum	
12-25	86%	14%	100%
26-35	77%	23%	100%
36-45	81%	19%	100%
46-55	54%	46%	100%
56 +	33%	67%	100%

Katılımcıların yaş grupları ile oturdukları konuta bağımsız bir şekilde giriş-çıkışının ilişkisine bakıldığında bireylerin büyük çoğunluğunun (108) bağımsız bir şekilde (yardım almadan) konutlarına giriş-çıkışını yapabildikleri görülmektedir. Bağımsız olarak oturdukları konuta giriş-çıkış yapan bireylerin yarısını 12-25 yaş aralığındaki bireylerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 32. Engellilik – Cinsiyet İlişkisi

Engellilik Türü	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Doğuştan	51%	49%	100%
Sonradan	55%	45%	100%
Engelli Değil	17%	83%	100%

Engellilik ile cinsiyet ilişkisi incelendiğinde dengeli bir dağılımın olduğu gözlemlenmektedir. Erkeklerde doğuştan engellilik durumu (38) ile kadınlarda doğuştan engellilik durumunun (36) birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca sonradan engelli olan erkek (23) ve kadın (19) sayısının da birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 33. Kocaeli İlçelerine Göre Şehir Planlamasının/Mimari Yapıların Engelli Kullanımına Uygunluğu

	İkamet Edilen İlçe								Toplam
	İzmit	Gölcük	Karamürsel	Derince	Körfez	Gebze	Kartepe	Başiskele	
Yeterli	71%	8%	3%	3%	3%	0%	8%	5%	100%
Kısmen Yeterli	49%	17%	0%	5%	10%	2%	15%	2%	100%
Çalışma Var Ama Yeterli Değil	60%	5%	0%	5%	5%	0%	5%	20%	100%
Kararsızım	48%	7%	11%	11%	7%	7%	7%	0%	100%
Yeterli Değil	53%	18%	6%	0%	0%	6%	18%	0%	100%

Grafikte Kocaeli genelindeki şehir planlamasının ya da mimarisinin, engellilerin kullanabileceği standartta yapılıp yapılmadığının ilçeler özelinde uygunluğunun ölçülmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar arasında İzmit'te ikamet edenlerin %33,3'ü şehir planlamasını ya da mimarisini yeterli görmektedir. Gölcük ilçesinde ikamet edenlerin %18,75' i yeterli görmektedir. Karamürsel ilçesinde %20'si yeterli görürken, %60'ı ise kararsız kalmıştır. Derince ilçesinde ikamet edenlerin % 14,2'si yeterli görürken %28,4'ü kısmen yeterli görmüştür. Körfez ilçesinde ikamet edenlerin %12,5'i yeterli görürken %50'si kısmen yeterli görmüştür. Gebze ilçesindeki durum katılımcıların %25' i kısmen yeterli görürken %50'si kararsız kalmış ve %25'i yetersiz görmüştür. Kartepede katılımcıların %20'si çalışmalarını yeterli görürken %40'ı kısmen yeterli görmektedir. Son olarak ise Başiskele ilçesinde katılımcıların yarısından fazlası çalışmanın olduğunu fakat yeterli olmadığını düşünürken %42,8'i ise yeterli ve kısmen yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 34. İlçelere Göre Kentsel Mekânların Baston veya Yönlendirici Cihaz Kullanımına Uygunluğu

Kamu 30	İkamet Edilen İlçe								Toplam
	İzmit	Gölcük	Karamürsel	Derince	Körfez	Gebze	Kartepe	Başiskele	
Uygun	74%	6%	3%	0%	0%	0%	6%	10%	100%
Kısmen Uygun	57%	17%	0%	7%	10%	0%	5%	5%	100%
Kararsızım	53%	5%	16%	5%	0%	0%	11%	11%	100%
Uygun Değil	48%	12%	4%	8%	8%	4%	16%	0%	100%
Hiç Uygun Değil	46%	12%	0%	4%	8%	12%	19%	0%	100%

Grafikte Kocaeli genelindeki kentsel mekânların baston veya yönlendirici cihaz kullanımına uygunluğunun, engellilerin kullanabileceği standartta yapılıp yapılmadığının ilçeler özelinde ölçülmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar arasında İzmit'te ikamet edenlerin büyük çoğunluğu (23+24) uygun veya kısmen uygun görmektedir. Gölcük ilçesinde ikamet edenlerin de yine büyük çoğunluğu (2+7) uygun veya kısmen uygun görmektedir. Karamürsel ilçesinde %50'nin üzerinde bir oranda kararsız kalmıştır. Derince ilçesinde ikamet edenlerin % 50'nin üzerinde ise kararsız ve uygun değil cevabını vermiştir. Körfez ilçesinde ise dengeli bir dağılım olduğu gözlemlenmektedir. Gebze ilçesinde katılımcıların hepsi uygun olmadığını düşünmektedir. Kartepe'de de uygun bulmayanların (4+5) oranının daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Son olarak ise Başiskele ilçesinde katılımcıların yarısından fazlası uygun ve kısmen uygun olduğunu düşünürken, geriye kalan kısmı ise kararsız (2) kalmıştır.

Tablo 35. Cinsiyete Göre Kamu Binalarındaki Görevlilerin Tutum ve Davranışlarından Memnuniyet

Kamu - 26	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Uygun	57%	43%	100%
Kısmen Uygun	48%	52%	100%
Kararsızım	55%	45%	100%
Uygun Değil	67%	33%	100%
Hiç Uygun Değil	70%	30%	100%

Katılımcılar arasında genel olarak kamu binalarındaki görevlilerin tutum ve davranışlarından memnuniyet duyanların oranı kadın (25+23) ve erkekte (19+25) birbirine yakın olmakla birlikte memnuniyet duymayanların oranında kadınların (14+7) erkeklerden (7+3) fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 36. Engellilik Durumu ve Çalışma Durumu İlişkisi

Engellilik Durumu	Çalışma Durumu				Toplam
	Çalışıyor	Çalışmıyor	Emekli	Öğrenci	
Doğuştan	56%	39%	3%	1%	100%
Sonradan	63%	33%	5%	0%	100%
Engelli Değil	17%	83%	0%	0%	100%

Bu grafikte ise çalışıp çalışmama durumu ile engelliliğin doğuştan veya sonradan olması ile ilgili ilişkiyi ortaya sermeyi amaçlanmaktadır. Doğuştan engelli (71) olan katılımcıların büyük çoğunluğu çalışmaktadır (40). Sonradan engelli olan katılımcıların (40) ise 25' i çalışmakta iken 13' ü çalışmamaktadır. Katılımcıların 6'sı ise engelli değildir.

Tablo 37. Engelli Katılımcıların Sosyodemografik Durumlarının Ulaşılabilirlik Memnuniyeti Açısından Farklılık Testleri Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	SS.	F	p	Anlamlı Fark
Cinsiyet	Kadın	42	50.30	14.94	4.080	.047	
	Erkek	27	50.00	11.15			
Medeni Durum	Evli	25	56.12	14.89	1,902	.172	
	Bekâr	44	46.81	11.50			
Öğrenim Durumu	Okuryazar Değil (a)	2	66.50	7.77	2.522	.065	
	İlköğretim (b)	10	55.00	14.49			
	Lise (c)	48	47.60	13.57			
	Yüksek Öğretim	9	55.00	7.88			
Yaş	12-25 (a)	31	44.67	11.00	3.323	.016	a-b
	26-35 (b)	15	58.46	15.24			
	36-45 (c)	15	53.53	14.70			
	46-55(b)	6	50.00	7.84			
	56+ (c)	2	56.50	6.36			

Tablo 37'a göre cinsiyet grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından $P < .05$ düzeyinde ($P = 0.047$) istatistiksel anlamlı farklılık bulunmaktadır. Saptanan bu farklılığın analizi sonucunda kadın katılımcıların ($X = 50.30$), erkek katılımcılara ($X = 50.00$), oranla ulaşılabilirlik memnuniyetinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Medeni durum grupları arasında ise ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından $P > .05$ düzeyinde ($P = 0.172$) istatistiksel anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Farkın tespit edilememesi nedeni ile gruplar arası Post-Hoc analizi yapılmamıştır. Katılımcıların eğitim durumu grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından $P > .05$ düzeyinde ($P = 0.065$) istatistiksel anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Farkın tespit edilememesi nedeni ile gruplar arası Post-Hoc analizi yapılmamıştır. Katılımcıların yaş durumu grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından $P < .05$ düzeyinde ($P = 0.016$) istatistiksel anlamlı farklılık bulunmaktadır. Gruplar arası farkı belirlemek amacı ile yapılan Post Hoc analizi sonucunda 12-15 yaş aralığındaki engelli bireyler ile 26- 35 yaş arasındaki engelli bireyler arasında istatistiksel anlamlı fark saptanmıştır. Bu farkı niteliğini belirlemek amacıyla gruplarının ulaşılabilirlik memnuniyeti ortalama puanlarına bakılmıştır. Grupların ortalama puanlarının 12-25 ($X = 46.67$), 26-35 ($X = 58.46$) olduğu görülmüştür. Ölçeğin yükselen puanın artan memnuniyet durumunu belirlediği varsayımı ile 26-35 yaş aralığında olan engelli kişilerin, 12-25 yaş aralığında olan engelli kişilere göre daha yüksek ulaşılabilirlik memnuniyet seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 38. Engelli Katılımcıların Ulaşılabilirlik Memnuniyeti Puanlarının Korelasyon Analizi

Memnuniyet	Gelir Düzeyi	
	Pearson Korelasyon	.300*
Önem Değeri	.015	
N	65	

Tablo 38'a bakıldığında ulaşılabilirlik memnuniyeti ile gelir düzeyi arasında $P < .05$ düzeyinde istatistiksel pozitif anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. ($r = .300$) Bu sonuç göstermektedir ki gelir düzeyi arttıkça ulaşılabilirlik memnuniyeti artmaktadır.

SONUÇ

İnsanlık tarihi boyunca engelliler toplumların birer parçası olmuş ve hemen hemen her dönem sosyal dışlanma sorunu yaşayıp içinde buldukları toplumla kaynaşmaları tartışma konusu olmuştur. Günümüzde engellilere yönelik politikalar onların sosyal hayata katılımları için işgücü piyasasında olmalarını önermektedir. Bu önermeyle beraber yerel yönetimler engellilere yönelik bazı sosyal politikalar üretmek zorunda kalmıştır.

Engelli bir bireyin evinden çıkıp bir yere gitmek istediğinde, yolda, kaldırımda, yaşadığı güçlükler değerlendirildiğinde; kaldırımların sürekliliğinin olmaması, standartlara uygun yüksekliklerde yapılmaması, standart kaydırmaz döşemelerle kaplanmamış olması, uygun rampalarla donatılmamış olması, yaya geçitleri ile entegre edilmemeleri ve var olan düzenlemelerin toplum tarafından farkında olunmaması sonucu kullanılamaz durumda olması dolayısıyla güçlük yaşamaktadır. Bu sonuçlar kentsel alanlarda ulaşılabilirliğin artırılması açısından yapılabilecek kentsel tasarım düzenlemeleri yönünden değerlendirildiğinde, sürekliliği ve standartları olan (yükseklik, genişlik, döşeme malzemesi, araç trafiği ile bağlantı vb. konularda) kaldırım ve yaya yolları sistemleri tasarlanması gereğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın uygulama sonuçları ile yapılan ilişkisel analizlerden elde edilen bulgular; cinsiyet grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından $P < .05$ düzeyinde ($P = 0.047$) istatistiksel anlamlı farklılık bulunduğunu ve kadın katılımcıların, erkek katılımcılara oranla ulaşılabilirlik memnuniyetinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre görme engellilerin memnuniyet durumları cinsiyet gruplarına göre farklılaşmaktadır. Bu veri asıl araştırmanın farklılaşmasını desteklemekte ve açıklamaktadır.

Medeni durum gruplarında yapılan analiz sonuçlarına göre gruplar arasında $P > .05$ düzeyinde ($P = 0.172$) istatistiksel anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Bu araştırma tezi Kocaeli ilinde yaşayan engellilerin memnuniyetlerini ölçmeye odaklanmıştır. Yapılan araştırma sonucu medeni durum gruplarının memnuniyeti farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Katılımcıların yaş durumu grupları arasında ulaşılabilirlik memnuniyeti açısından yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda $P < .05$ düzeyinde ($P = 0.016$) istatistiksel anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Gruplar arası farkı belirlemek amacı ile yapılan Post Hoc analizi sonucunda ise 12-15 yaş aralığındaki engelli bireyler ile 26- 35 yaş arasındaki engelli bireyler arasında istatistiksel anlamlı fark saptanmıştır. Bu farkı 26-35 yaş aralığında olan engelli kişilerin 12-25 yaş aralığında olan engelli kişilere göre daha yüksek ulaşılabilirlik memnuniyet seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen korelasyon analizlerinde ise ulaşılabilirlik memnuniyeti ile gelir düzeyi arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak ulaşılabilirliğin, çağdaş bir kentin en önemli yaşam kalitesi göstergesi olduğu bilinmelidir. Kentlerdeki tüm hizmetlerin yürütülmesinde yerel politikalar, kenti bir engelsiz yaşam alanı olarak tasarlamalıdır. Bu görev, yalnızca fiziki mekân düzenlemelerini yeterli kılmamakta, aynı zamanda bir anlayış değişimini de gerektirmekte ve zorlamaktadır. Özellikle tüm insanların yaşamlarının en az bir bölümünde engelli olabileceği gerçeğinin anımsatılması ve konunun genel bir bilinç ve duyarlılık unsuru haline gelmesi için sürekli eğitim

programlarının düzenlenmesi de ayrıca önem taşımaktadır. Günümüz yerel yönetimleri, çağdaş yönetim anlayışı çerçevesinde çok yoğun bir hizmet alanına sahiptir. Bütün bu alanı kapsayacak şekilde doğru planlanmış, etkin ve verimli bir hizmet çıktısına ulaşabilmek için yerel halkın desteği büyük önem taşımaktadır. Bu da her türlü işbirliği ve katılım kanallarını açık tutmayı gerekli kılmaktadır. Ancak toplumsal bir uzlaşma yaklaşımı, bu zorlu görevde tarafların tümünün yükümlülük üstlenmesini sağlayabilir. Ortak sonuç mutlak refah artışı olarak tüm toplum bireylerine yansır. Araştırmanın sonunda yerel yönetime ve çalışanlarına şu gibi önerilerde bulunulabilir:

- Yapılan çalışmalar yeterli gelmemektedir. Bütünü kapsayıcı entegre çalışmalar yapılmalıdır.
- Kent genelinde gerek kamu sektöründe gerekse özel sektörde çalışan bireylere ulaşılabilirlik erişilebilirlik seminerleri verilmelidir.
- Vatandaşlar araçlarını yaya kaldırımını, engelli otoparkı gibi alanlara park etmemesi konusunda sık sık bilgilendirilmeli, ikazlara uymayan vatandaşlar anayasaların ilgili maddelerince cezalandırılmalıdır.
- Kentte yapılan erişilebilirlik çalışmaları engelliler için, engelliler ile birlikte(fikirlerine başvurarak) yapılmalıdır.
- Kapalı ve açık alanlarda engelli parkları, engelli tuvaletleri gibi yalnızca engellilerin kullanabileceği yapılar inşa etmek yerine, tüm park ve engelli tuvaletleri vb. alanları herkesin ulaşabileceği şekilde kullanabilmesi sağlanmalıdır.
- Tüm kapalı ve açık alanlarda levha, kapı isimliği ve yönlendirme panoları Braille alfabesi ve işaret dili karşılıkları bulunmalıdır.
- Hastane, banka, postane gibi sıra beklenmesi gerekli ortamlarda sesli anons sistemi kullanılmalıdır.
- Toplu taşıma araçlarında sesli anons sistemi ve işaret dili ile donatılmış gerekli alt yapı yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu
5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu
5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun
5393 Sayılı Belediye Kanunu
Akçamete, G. (1992). Çok engelli çocuklar. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 14(1), 145-150.
- Akdoğan, Yalçın (1999). "Sosyal Belediyecilik", İstanbul Dergisi, Mart Sayısı, İstanbul
- Akıncı, Z., & Sönmez, N. (2015). Engelli bireylerin erişilebilir turizm beklentilerinin değerlendirilmesine yönelik nitel bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 97-113.
- Aktan, Coşkun Can (2002). Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları
- Alkan, Mustafa ve Özenç, Köksal (2003). Bedensel Engelliler Ve İnternete Erişimi
- Altan, Ömer Zühtü (2007). Sosyal Politika, Eskişehir: AÖF Yayınları
- Anıl, E., & Şahin, C. K. (2013) Bedensel Engelli Bireylerin Erişilebilir Turizmi Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 681-689.
- Arslan, Y., Şahin, H. M., Gülnar, U., & Şahbudak, M. (2014). Görme engellilerin
- Aydın, Murat (2009). Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler. İstanbul: Yedirenk Yayınları
- Aygen, Murat (2014). Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği, Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi Cilt: I, Sayı:1
- Aygün, E., Korkut, A., & Kiper, T. (2010) Engelli Bireyler İçin Kentsel Dış Mekânlara Erişilebilirliğin İncelenmesi: Tekirdağ Örneği. *Artium*, 6(2), 20-32.
- Aykal, F. D., Yılmaz, A., & Çelik, S. (2017). Kent parklarının erişilebilirliği üzerine bir araştırma: van dilek doğan kent parkı örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 5, 29-40.
- Aysel, U., & Shakouri, N. (2014). Kentsel peyzajda engelli/yaşlı birey için bağımsız hareket olanağı ve evrensel tasarım kavramı. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 14(1), 7-14.
- Aytaç, Serpil, (2000), Özürlülerin Rehabilitasyonunun Artan Önemi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2 , Sayı 2, İzmir.
- Bakanlığı, A. V. S. P. (2001). Dünya Engellilik Raporu.
- Baykan, Z. (2000). Özürlülük, engellilik, sakatlık nedenleri ve korunma. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi(Sted)*. <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0900/4.html> (Erişim tarihi: 10/12/2005).
- Berkün, S. (2016). Avrupa Kentsel Şartı'nın kentlerdeki özürlü ve sosyo-ekonomik bakımdan engellilere yönelik ilkeleri ve Bursa kentinde kamu kurum ve kuruluşlarının erişilebilirliği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 61-72.
- Bilge, A., Genç, R. E., & Nişli, İ. (2005). Toplumsal bir sorun: Engellilik ve hemşirelik yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 21(2), 181-190.
- Bilgin, A. (2004). Nolu Sağlık Ocağı Bölgesinde 18-58 Yaş Engellilik Sıklığı ve Engelliliği Belirleyen Etmenler". *Sağlıkta Yaşam Kalitesi Sempozyumu Özet Kitabı, İzmir*.

- Burcu, E. (2015). Türkiye’de Yeni Bir Alan: Engellilik Sosyolojisi ve Gelişimi. *Sosyoloji Konferansları*, 52(2), 319-341.
- Cangür, Ş., Civan, G., Çoban, S., Mazhar, K. O. Ç., Karakoç, H., Budak, S., ... & Ankaralı, H. (2013). Düzce ilinde bedensel ve/veya zihinsel engelli bireylere sahip ailelerin toplumsal yaşama katılımlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Civan, A., Özdemir, İ., Taş, İ., & Çelik, A. (2012). Bedensel engelli ve engelli olmayan tenis sporcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 83-87.
- Coşkun Can Aktan ve Özlem Özkıvrak (2009). Sosyal Refah Devleti, İstanbul: Okutan Yayınları
- Coşkun, Y., & Akkaş, G. (2009). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Alguları Arasındaki İlişki. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 10(1).
- Çağlar, S. (2009). *Uluslararası hukuk ve Türk hukuk sisteminde engellilerin eğitim hakkı ve devlet yükümlülükleri*. Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- Çağlar, S. (2012). Engellilerin erişebilirlik hakkı ve Türkiye’de erişebilirlikleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(2), 541-598.
- Çakmak, N. M. (2006). Türk Kamu Hukuku Açısından Engellilerin Hukuki Statüsü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*
- Çavuş, Ö. H., & Tekin, A. (2015). Türkiye’de engellilerin istihdam yöntemi olarak korumalı işyeri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1), 145-165.
- Çelik, Ö. (2013). *Mekansal Planlama Ve Tasarım Sürecinde Engellilik* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Çevik, O., & Kabasakal, K. (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences (IJSES) E-ISSN: 2667-4904*, 3(2), 74-83.
- Demir, İrfan (2006) Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli. s. 63
- Derneği, S. E. (2015) Muş’ta Engelli Memnuniyet Düzeyinin Araştırılması Projesi. Devlet İstatistik Enstitüsü (2002). Türkiye Özürlüler Araştırması, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası
- Dökmen, Z. Y., & Kışlak, Ş. T. (2004). Engelli olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin demografik ve psikolojik özellikleri ile sorunlarının karşılaştırılması. *Kriz Dergisi*, 12(2), 33-47.
- Durduran, Y., & Bodur, S. (2009). Engellilerin engellilikleri dışındaki sağlık sorunları: karşılaştırmalı bir çalışma. *Selçuk Tıp Derg*, 25(2), 69-77.
- Enstitüsü, D. İ., & Başkanlığı, Ö. İ. (2004). Türkiye özürlüler araştırması 2002. *Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.*
- Eripek, Süleyman, 2005, Zeka Geriliği, Ankara, Kök Yayıncılık
- Ersöz, Halis Yunus (2006) “5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri”, Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul
- Fırat, S. (2009). Engelsiz bir kent tasarlamada yerel politikaların önemi. *Journal of*

- Society & Social Work*, 20(2).
- Gezer, H. (2014). Hastanelerde ve sağlık merkezlerinde erişilebilirlik.
- Gül, D. Y. Y. (2015) Engelli bireylerin topluma entegrasyonu için binalar uygun mu? Ankara örneği. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 15(1), 13-17.
- Gül, İ. I. (2006). Fiziksel Engellilerin Uluslararası Hukukta Korunması ve Uluslararası Standartların İç Hukuka Yansımaları. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gül, İ. I. (2008). Bir hak mücadelesi alanı olarak engellilik ve engellilerin haklarına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi. *Öz-Veri Dergisi*, 5(2), 1233-1249.
- Güler, Esmâ Kilimcioğlu (2005). “Tıbbi Ortamların Ve İlişkilerin Engelli Kişilere Uygunluğunun Etik Yönden Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, Adana
- Gümüş, Deniz, Ç., (2001), *Kent İçi Toplu Taşımacılık Hizmetlerinde Özürlüler İçin Ulaşılabilirliğin Sağlanması*, Ankara: Uzmanlık Tezi,
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.
- Günday, Metin (1992). İdare Hukuku, Ankara: İmaj Yayıncılık
- Gürdal-Ünal, A. (2011). Türk çocuk edebiyatında engellilik. *İstanbul: Evrensel Basım Yayın*.
- Güremen, L., & Dede, O. M. (2012) Amasya Kent Merkezi Mustafa Kemal Paşa Caddesi Üzerinde Engellilerin Erişim Güçlükleri. *Technological Applied Sciences*, 14(3), 80-97.
- Işık, H. (2013). Engellilik Sorununa Kelami Bir Yaklaşım. *Ekev Akademi Dergisi*, 17, 57.
- İnal, H. S. (2007). Özur, Engellilik ve Spor. *Özürlüler*, 7, 06-09.
- İnan, S., Peker, G. C., Tekiner, S., Ak, F., & Dağlı, Z. (2013). Engellilik, Türkiye’de Engellilerin Durumu ve Sağlık Hizmet Sunumuna Bir Bakış. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(6).
- Kabasakal, K. (2007). Zihinsel Engellilik. *Zihinsel, Ruhsal, Duygusal Engellilik, Lokomotif Medya, Ünimat Ofset Matbaası, Konya*.
- Kantarıcı, Hasan Bülent (2003) “Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye’de Zorunlu Askerlik Hizmeti”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı:10 Kazan, Burakcan, Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi, 07.05.2017, <http://www.paranomist.com/sosyal-politikanin-tarihsel-gelisimi-1.html>
- Kaymaz, M. K. (2015). Eğitim yapılarında bedensel engellilere yönelik. *Selçuk-Teknik Dergisi*, 14(2), 238-250.
- Kesik, O. A., ve Aydınöğlü, A. Ç.(2009) Ulaşılabilirlik kavramı ve engelli örneği.
- Kınar, Ö. (2016). Bedensel Engellilerin Kamusal Alanda Ulaşılabilirliği:“Engelsiz Dünya” Mobil Uygulamasının Sosyal Sorumluluk Projesi Olarak İncelenmesi.
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi “Engelleri Birlikte Aşıyoruz” Hizmet Tanıtım Kitapçığı
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi “Engelli Birey Hakları” kitapçığı
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2016 Yılı Faaliyet Raporu
- Küçükali, A. (2014). Engellilere uygulanan sosyal politikaların değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 59-86.
- Küçükcan, B. (2012). Engelli Kullanıcılar Açısından Kütüphane Binaları ve Karşılaşılan Sorunlar.

- Mamatoğlu, N., & Kaya, O. (2018). Engellilik Tarihinde Erişilebilirlik: İlkeler ve Yöntemler. *Türkiye Klinikleri Psychology-Special Topics*, 3(1), 53-64.
- MEB, 2003. Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2008), Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Görme Engelliler, Ankara
- Milli Eğitim Bakanlığı, 2015, Zihinsel Engelliler, Ankara
- Müftüoğlu, U. (2006). Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Okur, N., & Erdugan, F. E. (2010). Sosyal Haklar ve Engelliler: Engellilik Modelleri Bağlamında Tarihsel Bir Değerlendirme. II. *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 245-265.
- Oral, A., Akyüz, G., Sİndel, D., & Aydın, R. (2012). Dünya engellilik raporu: Harekete çağrı. *Turkish Journal of Physical Medicine & Rehabilitation/Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 58(3).
- Orhan, S. (2015). Türkiye’de Engellilerin Bilinç Düzeyi: Engellilere Sunulan İstihdam Hakları Üzerinden Bir Araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 73-98.
- Ozcebe, H. (2008, May). Halk Sağlığı ve Engellilik Yaklaşımı. In *Engelli Dostu, Belediye Symposium, Ankara, Turkey* (Vol. 27).
- Ören, Ö. (2015). Kent parklarının engelli standartları açısından değerlendirilmesi (Recep Yazıcıoğlu ve Adalet Parkları-Denizli).
- Örgütü, D. S. (2011). Dünya engellilik raporu. 2011. *Anıl Matbaa, Ankara*, 37.
- Özalp, H. (2012) Erişilebilir şehir yönetmeliği “taslak”.
- Özmete, E. (2012). Haklar Temelinde Engellilik Modelleri ve Sosyal Hizmet.
- Öztürk, M. (2012). Türkiye’de Engelli Gerçeği Raporu. *Canda Özürlü Olmaz Derneği*.
- Öztürk, S. (2006). *İşitme, görme ve ortopedik engelli ilköğretim öğrencilerinin benlik kavramlarının özel eğitim okullarına veya kaynaştırma eğitimine devam etme durumlarına göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, S., & İsmail, T. Y. (2015). Kastamonu Kent Merkezinde Fiziksel Engelli Hareketliliği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 511-516.
- Pehlivanoglu, B. (2012). Konaklama yapılarının engellilere yönelik oda düzenlemelerinin irdelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(4).
- Şahan, E. C. (2018). *Çalışma hayatına katılımında engellilerin yaşadıkları sorunlar: Tekirdağ Süleymanpaşa örneği* (Master's thesis, Namık Kemal Üniversitesi).
- Şahin, H. (2004). Engellilik Kimin Sorunu? Bireyin mi, Toplumun mu?. *Öz-veri Dergisi*, 48-59.
- Şahin, H. (2005). Engellilik: Sağlık Çalışanlarının ve Tıp Eğitiminin Bakış Açısı Nedir?. *Toplum ve Hekim Dergisi*, Mayıs-Haziran, 20(3).
- Şahin, H., & Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 767-779.
- Şenkal, Abdülkadir (2005). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. İstanbul: Alfa Yayınları
- Şenyurt Akdağ, A., Tanay, G., Özgül, H., Kelleci Birer, L., & Kara, Ö. (2010). Türkiye’de engellilik temelinde ayrımcılığın izlenmesi raporu. *İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi*.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2010, 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara

- Tınmaz, Hasan, Yakın, İlker, (2014), Engelsiz Bilişim 2013 Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları, 234-235
- Tiyek, R., Eryiğit, B. H., & Baş, E., (2016). Engellilerin erişilebilirlik sorunu ve tse standartları çerçevesinde bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 225-261.
- Toprak, Düriye ve Şataf, Ceyda (2009). “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi Cilt 1, Sayı 1
- Türk Dil Kurumu; Büyük Türkçe Sözlük
- Uskun, E., Öztürk, M., & Kişioğlu, A. N. (2005). Isparta ilinde özürlülük, sakatlık ve engellilik epidemiyolojisi. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 1(1), 90-100.
- Uslu, A. O., & Güneş, M. (2017). Engelsiz Kentler-“Herkes İçin Erişilebilir Kentler”. *Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırma Dergisi*, 30-36.
- Yalçındağ, Selçuk (1992). “Çağdaş Belediye”, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 1, Sayı: 1, 7-14
- Yıldırım, A., Aşilar, R. H., Karakurt, P., Yıldırım, A., Aşilar, R. H., & Karakurt, P. (2013). Engelli çocukların annelerinin ruhsal durumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 20(3), 200-209.
- Yıldırım, H. (2016). Kamu ve Özel Sektörde Hizmet Veren Kurum ve Kuruluş Binalarının Engelli Bireylere Uygunluğunun İncelenmesi (Elazığ İl Örneği). *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 179-203.
- Yıldırım, Uğur ve Göktürk, İsmail, “Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F., 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya 23-24 Ekim 2008, ss.237-255.
- Yılmaz, Bülent (1997). Yerel Yönetimler ve Halk Kütüphanesi Hizmeti: Türkiye İçin Bir Değerlendirme, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Yılmaz, T., Gökçe, D., Gökçe, D., Şavklı, F., Çeşmeci, S., & Çeşmeci, S. (2012). Engellilerin üniversite kampüslerinde ortak mekanları kullanabilmeleri üzerine bir araştırma: Akdeniz Üniversitesi Olbia Kültür Merkezi örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(3), 1-10.
- Zengin, H.Salih, Özürllüleri Anlayamamak Gibi Önemli Bir Özrümüz Var, http://www.sosyalsiyaset.net/documents/ozurluleri_anlamamak.htm , 12.05.2017

EKLER
ANKET FORMU

ENGELLİLER İÇİN ULAŞILABİLİRLİK

Memnuniyet Anketi

Sayın Katılımcı; Kocaeli' de yaşayan engelli bireylerin ulaşılabilirlik durumlarını ve memnuniyet düzeylerini tespit etmek amacıyla aşağıdaki anket çalışması gerçekleştirilmektedir. Anket veri ve sonuçları gizlilik esasına bağlı kalarak sadece bilimsel amaçlı veri toplamaya yönelik bir ankettir. Bilgiler kesinlikle herhangi bir kimse ile paylaşılmayacaktır. Size en uygun cevabı vermenizi rica eder, çalışmamıza verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederiz.

Demografik Özellikleri

1) Yaşı : 12-25 26-35 36-45 46-55 56 ve üstü

2) Cinsiyeti : Kadın Erkek

3) Medeni Durumu : Evli Bekar Dul

4) Öğrenim Durumu : Okur Yazar Değil İlköğretim Lise Yükseköğrenim

5) Adres (İlçe) : İzmit Gölcük Karamürsel Derince
 Körfez Gebze Kartepe Başiskele

6) Aylık Kazancı(TL): 0- 500 500-1000 1000-1500 1500 ve üstü

7) Çalışma Durumu: Çalışıyor Çalışmıyor
Çalışıyor ise kaç yıldır?

8) Engellilik Durumu : Doğuştan Sonradan

9) Ailede başka engelli var mı? Evet Hayır

10) Konutunuzdan sokağa rahat çıkabiliyor musunuz?
 Evet Hayır

11) Oturduğunuz konutunuza yardım almadan girip, dışarıya çıkabilme durumunuz nedir?
 Bağımsız olarak daireme ulaşabiliyorum

Başkalarının yardımını ile daireme ulaşabiliyorum

12) Olası bir acil durumda (deprem, sel, yangın vs) oturduğum daireyi hızla terk edebileceğim fiziksel olanaklar binamızda mevcuttur.

Evet

Hayır

Kısmen

13) (Çalışıyor ise) İş yerine girip çıkarken engellerle karşılaşıyorum.

Çok

Orta

Az

Kararsızım

Sorun Yok

14) İş yerinizdeki çalışma ortamının size uygun düzenlendiğini düşünüyor musunuz?

Uygun

Kısmen Uygun

Kararsızım

Uygun Değil

Hiç Uygun Değil

15) Evinizden iş yerine ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz?

İş yeri servisi

Toplu taşıma araçları

Özel araç

Yaya olarak

16) Toplu taşıma araçlarına inip binerken ya da seyahat esnasında engelli kullanımına uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?

Uygun

Kısmen Uygun

Kararsızım

Uygun Değil

Hiç Uygun Değil

17) Yaya yolu, köprü, üst geçitler görme engelli kullanımına uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?

Uygun

Kısmen Uygun

- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

18) Kamu binalarına girip çıkarken ya da bina içerisinde dolaşırken engelli kullanımına uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz? (okul, hastane, belediyeler vb.)

- Uygun
- Kısmen Uygun
- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

19) Sosyal tesisler, parklar ve dinlenme alanlarının engelli kullanımına uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Uygun
- Kısmen Uygun
- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

20) (Öğrenci ise) Eğitim kurumları giriş çıkışlarının engelli kullanımına uygunluğu konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Uygun
- Kısmen Uygun
- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

21) Eğitim kurumlarının ne ölçüde size uygun düzenlendiğini düşünüyorsunuz?

- Uygun
- Kısmen Uygun
- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

22) Kamuya açık alanlarda kullanmakta en zorlandığınız yapı hangisidir?

- Tuvaletler
- Telefon kulübeleri
- ATM ler
- Yaya ve Üst Geçitler

Hepsi

Diğer

23) Yaşadığınız çevrede ulaşılabilirlikle ilgili yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

Yeterli

Kısmen yeterli

Çalışma var ama yeterli değil

Kararsızım

Yeterli değil

24) Yaşadığınız şehir de şehir planlamasının ve mimari yapıların herkesin kullanımına uygun düzenlendiğini düşünüyorsunuz?

Uygun

Kısmen Uygun

Kararsızım

Uygun Değil

Hiç Uygun Değil

25) Yaşadığınız şehirdeki belediyelerin engellilere yönelik faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?

Yeterli

Kısmen yeterli

Kararsızım

Yeterli değil

Hiç Yeterli değil

26)Kamu binalarında görevlilerin tutum ve davranışlarından memnuniyet duyuyor musunuz?

Uygun

Kısmen uygun

Kararsızım

Uygun değil

Hiç Uygun değil

27) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının engellilere yönelik politikalarını yeterli buluyor musunuz?

Yeterli

Kısmen yeterli

Çalışma var ama yeterli değil

Kararsızım

Yeterli değil

28) Yeşil alanların engellilerin kullanımına uygun düzenlendiğini düşünüyor musunuz?

Uygun

Kısmen Uygun

- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

29)Kocaeli genelinde şehir planlamasının ya da mimari yapıların engellilerin kullanabileceği standartlarda yapıldığını düşünüyor musunuz?

- Yeterli
- Kısmen yeterli
- Kararsızım
- Yeterli değil
- Hiç Yeterli değil

30) Kentsel mekânlar bağımsız hareket edebilme durumunuz için baston veya yönlendirici cihaz kullanımınıza uygun mu?

- Uygun
- Kısmen Uygun
- Kararsızım
- Uygun Değil
- Hiç Uygun Değil

ÖZGEÇMİŞ

İzmit'te Güldibi soyadı ile 1983 yılında doğdu. Orta ve lise öğrenimini İzmit İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 2003 yılında Sakarya Üniversitesi, Sakarya Meslek Yüksekokulu, Halka İlişkiler Programını bitirdi. 2007 yılında Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesini tamamlayarak İşletme bölümünden mezun oldu.

2004 yılında İzmit Saraybahçe Belediyesinde sıra ile Halk Danışma Merkezi, Kalite Müdürlüğü ve Özel Kalem Müdürlüğünde görev yaptı.

2008 yılında Kocaeli Üniversitesine KPSS ile memur olarak atandı.

2011 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesine naklen tayin oldu. İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı Eğitim Şube Müdürlüğünde Eğitim Şefi olarak görev yaptı. 2014 yılında Eğitim Şube Müdürü olarak atandı, halen aynı göreve devam etmektedir.

2018-2019 eğitim-öğretim döneminde Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon Programı Sertifikasını aldı.

İngilizce bilen Alp, evli ve bir çocuk annesidir.